

ТИЖНЕВИК REVUE HEBDOMADAIRE **ТРИДЕНТ**
UKRAINIENNE

Число 1-2 (551-52) Рік вид. XIII. 10 січня 1937 р. Ціна 1 фр. 50. Prix 1 fr. 50

*Усім землякам там, на Україні,
і тут, в розсіянні суцям —*

З НОВИМ РОКОМ І РІЗДВОМ

щирий привіт шле

Редакція «ТРИЗУБА»

1 січня, 1937 року

Париж, неділя, 10 січня 1937 року.

Післявоєнна історія світу складається так, що, можливо, вже недалеко той час, коли на грузах неприродного політичного утвору, яким являється совітський союз, свою свободу знайде не тільки український, а й інші народи, які насильно тримає під своєю владою совітська Москва.

Новий Рік на еміграції розпочинаємо тому з надією, що може як раз він принесе Україні довгождану, так вистрадану нашим народом державну незалежність, що може як раз у ньому доведеться нам знову зріти рідний край.

І нема української організації, української родини, в яких, зустрічаючи біжучий Новий Рік, не приносили б собі наші люди побажання, щоб цей рік був останнім нашого поневіряння в неволі або на чужині.

Перед очима нас усіх—образи тяжкої боротьби нашої нації, боротьби, яку наш народ веде з таким героїзмом і з такими великими жертвами. Ми всі добре й наглядно бачимо, як дорого купується свобода народу, якою великою ціною вона здобувається. Ми всі твердо собі усвідомлюємо, що йдеться до неї упертою безперервною працею.

І тому тепер, на початку Нового Року, що народові нашому обіцяє, ніби, якісь перспективи, нашим ліпшим побажанням для наших читальників і прихильників, для всіх українців, було б побажання скрізь, на всіх ділянках національного життя посилити працю, подвоїти енергію, можливо більше розгорнути свої сили та можливо більше їх зкоординувати. Щоб таким способом створити найсприятливіші умови в нашій боротьбі для того чинника, що зветься власними силами і який так багато значить і важить у визвольній боротьбі кожного народу.

Щоб ми могли достойно і з повною свідомістю того, що зробили все, що було можливо, увійти до храму свободи Українського Народу — до своєї так усім нашим народом бажаної Української Держави.

Д жу з е п п е М о т т а
Голова Швейцарської Конфедерації

Вміщуємо портрет обраного тепер, уже не перший раз, на голову Швейцарської Конфедерації п. Джузеппе Мотта, якого благородний виступ в обороні прав України на осінній асамблеї Ліги Націй 1934 року, під час дебатів над прийняттям до Ліги Націй совітського союзу, — добре всім відомий.

Проти загального засліплення чи вузьких скороминучих інтересів даного моменту й певних країн, пролунав тоді був у Женеві твердий та гострий голос перестороги представника Швейцарії п. Джузеппе Мотта.

Саме тепер, ліпше як коли-будь инше, всі бачать перед чим перестерігав тоді світ п. Мотта, виступаючи проти прийняття совітської Москви до Ліги Націй.

Ми всі пам'ятаємо, яке глибоке враження чистотою й високістю ідеї, глибоким внутрішнім переконанням і непохитною логічністю міркування зробило на всіх сміливе і мудре слово визначного швейцарця. Виступаючи мужне проти потужної течії, він говорив не тільки в імені Швейцарії, але, як то він був сам зазначив, в імені права і справедливости.

З трибуни Ліги Націй він був сказав:

— Справу України не розрішено! Справа України стоїть на порядку денному Ліги Націй і всі благородні люди співчують боротьбі України за своє визволення!

Ці його золоті і правдиві слова всі українці завжди будуть пам'ятати з великою вдячністю.

ЛИСТИ ДО ЗЕМЛЯКІВ

LXII.

Сучасний джигун

Коли я читав останню промову нашого земляка тов. Любченка, яку він виголосив на всесоюзному надзвичайному з'їзді совітів у Москві, то, не дивлячись на ту його високу рангу голови українського совнаркому, у мене в ушах увесь час брехала стара українська пісня:

Ой, джигуне, джигуне,
Який ти ледащо!
Ведуть тебе до пана
Сам не знаєш на що.

В нашому селі і на наших хуторах пісня ця дуже була поширена, і користувалася великою популярністю. Може тому, що в нашій околиці зберегалася ще тоді багато панського володіння і «пан» у нас, то був не лише спомин минулого, а тогочасна зовсім реальна дійсність. Знали ми добре, що впасти в немилість панську річ не тільки неприємна, але й небезпечна.

Але найбільше цією піснею тішилися діти, уживаючи її при своїй спеціальній забаві, де «джигуном» являвся той з них, хто в чомусь нашкодив і ще не дістав за це належної кари, бо ніхто ще, окрім них, не довідався про його злочин. Тоді вони обступали його тісною юрбою, приспівували «джигуна» і тягли туди, де мав бути «панський двір». Він виривався, прожогом утікав в протилежному напрямку, його перестрівали, знову обступали, співаючи, і знову тягли далі.

Найкращим «джиґуном» вважався той, який умів вирватися та втікти від переслідування і заховатися. Тоді забава кінчалася «амністією», проголошенням його справжнім «джиґуном» і урочистою обіцянкою нікому про шкodu не говорити.

Най самі дізнаються, а ми будемо мовчати!

* * *

Мабуть не буде з мого боку великим перебільшенням, коли я скажу, що на тому останньому з'їзді совітів, про який я тільки що згадав, найвизнаніша роля припала представникові совітської України, тов. Любченкові. Що там у порівнянні з нею виступи Літвінова, Ворошилова, ба навіть самого «обожаємого вождя»? То-ж не жарт, що власне Любченковій промові віддав хвалу сам п. Мілюков у своїй газеті.

І, справді, вона на те заслуговує!

Колись славнозвісний російський публіцист Михайловський, примушений відповідати на провокаційні виступи проти нього, говорив, що його почуття гидливості перешкоджає йому писати про таких людей. Але що маєш робити? Як що доводиться йти брудною вулицею, то мушиш одягати калоші; тому одягнемо калоші і перейдемо до розгляду справи. Такі самі почуття відчуваю і я, згадуючи промову Любченка.

Мушу «одягати калоші».

Тому я певен, що мої земляки не будуть на мене у великій претнзії, коли я спинюся лише на її загальному змісті, а утримаюся від наведення справжніх її слів. Такого запобігання ласки московського «пана», яку виявив тов. Любченко, ще досі не було зареєстровано в історії відношень українсько-московських. Любченкові тут серед, на превеликий жаль, довгої низки українських нащадків другого сина Ноя, належить безсумнівний рекорд. Вся її концепція збудована була так, що Україна тільки тоді і світ побачила, коли опинилася під окупацією совітів. Зараз-же вона так просперує та «благоденствує», що нічого іншого не бажає, як залишитися й надалі під Московською пятою і коли б для Москви виникла якась зовнішня небезпека, то Український нарід піде «в перших лавах на оборону соціалістичного «отечества», а значить і він сам, Любченко, візьме рушницю, і стане на чолі цього походу. А що-ж до зазіхань «капіталістичних західніх акул» на Україну, то не бачити їм її, як «свині, що не бачить ніколи неба».

І уявіть собі, яка то воля для українського слова зараз панує в ССРСР. Цей дотеп про «свиню» Любченко проголосив на чистому «хохлацкому нар'бчї» і вся саля не тільки не протестувала, а реготала від задоволення.

Зовсім, як в старі часи: «они такі милые эти хахлы! У нихъ столько юмору!»

Справедливість вимагає одмітити, що, коли вже після виступу Любченка його ближче начальство, тов. Постишев, на облас-

ному з'їзді Київському, торкнувся тієї ж самої теми, то він тримав себе далеко пристойніше. Він на цей раз одверто признався, що роки 1932-33 були найтяжчими в житті України, а та боротьба, яку провадив український народ на ґрунті колективізації наявно мала характер «самостійницький». Але це все під впливом «кулаків» та «сторонніх» чинників і впливів. Народ-же весь час був за нас!

* * *

Цілком зрозуміло, що між позицією Постишева та Любченка мусить бути велика різниця. Як не кажіть, перший є, як не сам «пан», то у всякім разі важливій «підпанок», що має повновасть «пана». А що-ж таке Любченко? Ніщо инше, як сучасний «джиґун», який завжди почуває себе в небезпеці, що підймають його на якійсь шкоді і поведуть до «пана» на розираву.

Тим часом у обох них при всій різниці позицій помічається однаковість почувань, що до становища України у совітському союзі. Як ставиться до них український народ, вони добре знають. Мабуть краще навіть, ніж ми. У них нема жадного сумніву, що вся Україна тільки чекає слушного часу, щоб проголосити себе незалежною державою. Але тут, при допомозі ПНУ, провокації та окупаційної армії вони якось дають собі раду.

Більше їх непокоїть те, що на міжнародньому форумі позиція української державної незалежності набуває все більше й більше загального визнання та зовсім одверто підіймається, як чергова проблема ближчого Сходу Європи.

Тому-то такий непокій, таке нервування в українській справі відчувається по всій совітській лінії. І серед «панів», і ще більше серед їх українських прихвоснів.

Дома, всім зачинимо рота, навіть Скрипникові. А закордонном зась!

* * *

Кажучи цілком одверто, не хотів би я бути в шкурі сьогоднішнього українського «джиґуна», тов. Любченка. Ну, що йому з того, що сучасний «пан» до нього є милостивий. Як недогодить на Україні, то перекинуть до Туркестану, або навіть до Москви. Сядять-же там Чубарь, Гринько...

Ну, а коли-ж збудеться те, чого вони всі так бояться? Коли запанує на Україні воля українського народу, що тоді буде з ним і всіма тими меншими від його «джиґунами», що готуються захищати «соціалістическое отечество?».

Чи думають вони про це? Мабуть думають, особливо під час безсонної ночі. І мабуть кепсько їм тоді почувається...

Ні, не хотів би я бути у їхній шкурі, хоч вони у себе вдома, засідають в українському совнаркомі, а я поневіряюсь на еміґрації.

St. Jean de Maurienne
12. XII. 36 р.

К. Нисо

СВЯТКУВАННЯ ПУШКІНСЬКОГО ЮВІЛЕЮ В ШКОЛАХ СОВІТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Народний Комісар освіти В. Затонський видав до всіх директорів і завідувачів шкіл обіжник «Про проведення пушкінських днів у початкових, неповних середніх та середніх школах». Цим обіжником наказується всім школам розпочати з другої чверти біжучого шкільного року, а саме з 9 листопаду 1936 р., вивчення у всіх класах школи біографії та творів Пушкіна за певним програмом, що його подає той самий обіжник. Цьому обіжникові підлягають тако-ж школи з українською викладовою мовою.

Раніше, ніж перейти до перегляду програму, що його визначено для шкіл з українською викладовою мовою, нагадаю, що за новою шкільною системою совітської України початкова школа складається з чотирьох клас, не повна середня школа має ще три додаткові класи, а середня школа має всього десять клас.

Не стану тут переповідати програму вивчення творчості Пушкіна для кожної класи зокрема, вкажу лише, що вже в першій класі йде читання двох казок Пушкіна, а саме «Сказка о рыбаке и рыбке» та «Сказка о мертвой царевне и о семи богатырях», а починаючи з другої класи учні повинні вивчати де-які вірші чи уривки з творів Пушкіна на пам'ять. Так, напр., учні другої класи школи з українською викладовою мовою мають вивчити на пам'ять уривок про «яблочко» з казки «О мертвой царевне и семи богатырях». З кожною класою збільшується матеріал для вивчення на пам'ять. Для прикладу подам тут програм для десятої, себ-то останньої класи середньої школи. Учні мають в класі вивчити такі твори: «Борис Годунов», «Моя родословная», «Медный всадник», «Капитанская дочка», лірика: «Я вас любил», «Редеет облаков летучая гряда», «Не пой, красавица, при мне», «Три ключа», «Элегия» (Безумных лет угасшее веселье), «Из Пиндемонте» (Недорого ценю я громкие права), «19 октября 1825 года» (Роняет лес багряный свой убор). Листи Пушкіна та де-які критичні статті. На вивчення цього матеріалу уділюється 16 годин.

На пам'ять учні десятої класи мають вивчити один уривок з драми «Борис Годунов» («Достиг я высшей власти», або «Еще

Місяць січень — місяць Музею

Визвольної Боротьби України в Празі

одно последнее сказанье»), один із віршів за вибором учнів («Погасло дневное светило», або «На холмах Грузии лежит ночная мгла»), «Вакхическая песня» (уривок «Да здравствуют музы...»).

Але цього мало: де-які твори Пушкіна визначено для поза-класного читання учнів, а, крім того, обіжник наказує директорам і завідувачам шкіл організувати серед учнів літературні та драматичні гуртки для студювання творів Пушкіна, літературні вечери та районні олімпіади, на яких допорукається організувати маскаради пушкінських героїв.

Безперечно всі ці гуртки та імпрези залишаться при школах і після пушкінських днів, як засіб для поглиблення студювання російської літератури.

Як видно зо всього, В. Затонський енергійно ухопився за пушкінський ювілей, щоб під цим претекстом насадити в українських школах культ до російської літератури, а тим самим зв'язати український нарід з «братнім» російським народом в одну сім'ю.

Зрозуміла річ,—нічого не можна мати проти святкування в українських школах ювілеїв великих поетів чужих народів, в тому числі і Пушкіна, коли при цьому не буде замовчано про його імперіалізм («Клеветникамъ Россіи») та ставлення його до визвольних змагань України («Полтава»). Однак повстає питання: а чому В. Затонський ігнорував у цьому році 75-літній ювілей з дня смерті нашого геніяльного поета Т. Шевченка, щоб і його відсвяткували російські школи за програмом, подібним до того, який встановив В. Затонський для українських шкіл з нагоди пушкінського ювілею?

На це питання можемо знайти відповідь у самому обіжнику В. Затонського: «Навчання учнів читати і розуміти художні твори, розвивати в учнів смак до літератури, до розуміння окремих поетичних образів, типів, пейзажів, окремих літературних форм та жанрів, навчання учнів виразно читати твори — все це краще всього провести на глибокому вивченню творів геніяльного поета Пушкіна».

Ото-ж на думку В. Затонського нема чого розвивати не лише в учнів росіян, але і в українців смак до літератури, до розуміння поетичних образів на творах Т. Шевченка, бо кращий до того шлях йде через вивчення творів російського поета О. Пушкіна.

Ст. Сірополько

КОНСТИТУЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОНЕВОЛЕННЯ

В промовах, виголошених на 8-ім надзвичайнім з'їзді для прийняття проекту нової совітської конституції, зазначувалося, що вона має ствердити лад, витворений дотеперішнім розвитком ССРСР. А загалом-ж відомо, що цей лад тримається на поневоленні нації ССРСР совітською Москвою.

Артикул 1 конституції говорить, що ССРСР є соціалістичною державою робітників і селян. Він містить в собі вже логічне противенство, що проходить через цілу конституцію і провадить до найбезглуздіших суперечностей як між основами конституції та дійсністю, так і між окремими артикулами «основи совітських законів». ССРСР може бути або державою націй, або державою «робітників і селян», себ-то він може бути збудований або на національній, або на суспільно-політичній засаді, але ні в яким разі не на двох засадах, що дуже часто перечать одна другій. З досвіду майже двох десятків років поневолені совітською Москвою нації знають дуже добре, що всюди, де національна засада перечить суспільній, перша віддається на поталу другій, та що так звана соціяльна засада в дійсності є нічим іншим, як засадою московського шовінізму та імперіялізму.

Теоретики большевизму твердять, справді, що національний гніт є лише формою соціального гніту. Це, розуміється, неправда. Справа мається, властиво, навідворот. Найгірші форми суспільного гніту приносять гніт саме національний.

Арт. 5 твердить, що «соціалістична власність в ССРСР має форму або державної, або кооперативно-колхозної власности. В дійсности це значить, що державна власність є безпосереднє власністю Московщини, а кооперативно-колхозна власність є посереднє власністю Москви. Невільник, як відомо, власністю не розпоряджує, а колхозні та кооперативні робітники й селяне є безумовно невольниками московського центру. Говорити про власність осіб, визиск яких державою нічим не обмежений, є найбільшим знущанням над ними.

Оскільки приватна власність на малі кавалки ґрунту та кільки штук худоби, про які згадує арт. 7, є лише засобами безмірно збільшувати визиск колхозних невольників, про приватну власність в ССРСР не може бути мови. Невільник не може мати найменшої приватної власности.

Не підлягає ніякому сумніву, що й земля з її скарбами, засоби транспорту, получения, оборони й т. ин. зовсім не є «державою власністю» та «народнім майном», як це твердить арт. 6, а фактичною власністю та майном московської олігархії, уживаними для визиску поневолених націй та цілей московського імперіялізму по-за межами ССРСР.

Коли арт. 10 твердить, що закон боронить право «особистої власности», то це є звичайним глузуванням навіть з самих московських підданців та подвійним знущанням з членів поневолених націй. «Особиста» власність не може бути забезпечена, коли навіть «особи», що стоять на найвищих щаблях совітської ієрархії, непевні ніколи ані свого життя, а ще менше, звичайно, свого маєтку, як це показує, між иншим, процес Зінов'єва, Каменєва та инших, що попередив прийняття конституції. Про спадщинну власність в ССРСР взагалі не може бути мови, бо згідно з засадою закладництва, яку в конституції чомусь не зазначено, не лише родина, а навіть приятелі оскарженого, що користали з його майна, відповідають за нього в разі хоч би такого «злочину», як недозволене опущення меж ССРСР. З особистої власности члена поневоленої нації конституція знущається подвійно, бо вона визнає лише «робітників і селян», а хто хоче бути передусім українцем, грузином, туркестанцем, козаком то-що, той поповнює вже злочин, який позбавляє його всіх прав разом із родиною, отже й права особистої та спадщинної власности.

Поодинокі артикули «найдемократичнішої в світі» конституції в їх зіставленні, а особливо їх пристосованні до життя, творять знаряддя най-

брутальнішого національного поневолення. небувалою й нечуваною в новітній історії міжнаціональних відносин. Зіставимо, наприклад, такі засади: праця є обов'язком кожного працездатного — хто не працює, той не їсть (арт. 12). Закони ССРСР мають однакову важність на терені всіх «союзних» республік (арт. 19): кожний громадянин союзної республіки є громадянином ССРСР і навідворот (арт. 21)... Отже цими артикулами робиться «законним» такий стан, що до міст та промислових осередків «Української Союзної Республіки», яка не має можливості замкнути своїх кордонів для чужинців, як це робить не лише кожна самостійна держава, а навіть і кожний швейцарський кантон, напливають маси московських та по-заукраїнських жидівських робітників, спеціально до Донбасу, а українські селяне мусять мандрувати до Азії. Але й ті українці, які знаходять роботу в містах, мусять задовольнитися гірше оплачуваною працею, як це доводить сама совітська статистика, бо краще оплачувані категорії зайняті москвинами й жидами. Засада — хто не працює, той не їсть, — в дійсності виглядає так, що саме лише українське сільське господарство обтяжено, згідно з совітською статистикою, 200.000 галапасів. не числячи поліційно-окупаційного апарату, без яких Україна перед війною постачала більше продуктів сільського господарства, ніж тепер. З другого боку, ті українці, які хочуть їсти й здійснити своє «право на працю», мусять іти на каналські, лісові чи інші примусові роботи, де умови життя такі, що становище найубогішого безробітного в Європі може показатися раєм.

Маючи на увазі такий стан «громадян» союзних республік, не треба бути досвідченим юристом, щоб бачити, що й «права» цих самих республік не мають найменшого реального значіння. Не треба бути забобонним, щоб уважати арт. 13. справді дуже нещасливим, а навіть просто фатальним. Він говорить: Союз ССР є союзна держава, утворена на основі вільного об'єднання рівноправних ССР. Той, хто знає принаймні побіжно історію кривавої війни між Московщиною та поневоленими нею націями, що тривала по-над 4 роки, і не кінчилась фактично й тепер, той може належно оцінити цинізм московської демагогії.

Але навіть дійсна рівноправність між РСФСР та іншими союзними республіками була б нічим іншим, як санкцією кривд, заподіяних поневоленням націям, ствердженням рівності між напасником та жертвою нападу. Арт. 18 говорить, наприклад: територія союзної республіки не може бути змінена без її згоди. Це значить, що без згоди Московщини не тільки жадна з автономних республік, замкнених силоміць в межах РСФСР, не може виступити з її складу, а й її території з українською більшістю населення, що сусідують з УССР, не можуть бути об'єднані з Україною.

Що до артикулу 17, який дозволяє кожній союзній республіці опустити ССРСР, то він перебуває в такім очевиднім протиріччі з цілою конституцією, а особливо її реальною вартістю, що про його оперетковість просто шкода й говорити.

Єдина поважна засаднича поправка, прийнята 8 з'їздом, лише збільшує московсько-централізаторський характер цілої конституції. Згідно з попереднім проектом до Ради Національностей ССРСР мали вибирати заступників головної ради союзних республік, чим устійшовано принаймні позірно й формально національний характер делегацій союзних республік до «ради національностей». Згідно-ж з арт. 35 затвердженій конституції «раду національностей вибирають г р о м а д я н е С С С Р по союзних і автономних республіках, автономних областях і національних округах...» Цю поправку обґрунтовано на з'їзді стремлінням уникнути посередности виборів та надати їм більшої демократичности. В дійсності-ж це усуненням навіть тої декоративної окремішности, яку московський центр намагався додержати досі. «Демократичною безпосередністю» осягається те, що до ради національностей вибирають не українці, кавказці, қозаки, туркестанці та інші поневолені нації, а просто уніфіковані «громадяне ССРСР». Союзні республіки зводяться тут на рівень звичайних виборчих

округ майбутньої відбудованої «Матушки России, єдиної п неделимой». Союзні республіки ставиться тут на один щабель з автономними, а навіть з областями РСФСР. Ця поправка свідчить не лише про централізаторські та асиміляторські тенденції московського уряду, а й про те, що йому робиться моторошно перед власною демагогією, яку можуть взяти поважно при остаточній поразці московського уряду не лише в межах ССРСР, а й на міжнароднім терені. Але розпочати відворот для московського уряду вже запізно, відворотний шлях йому вже перетито.

Не обдурила нікого й московська демагогія з утворенням чотирьох нових «національних» союзних республік шляхом розбиття кавказької федерації та Туркестану. В європейській пресі з цього приводу слушно писалося, що Кремль повертається до царської політики відносно поневолених націй—поділяй і пануй. Крім того, розподілом Туркестану на окремі республіки Москва хоче зменшити впливи пантуранізму в совітській Азії.

Ту-ж саму тенденцію поділяти, майоризувати та поневолювати видно і в цілій організації ради національностей. Московщина утворює цілком лугчуну, навіть формальну перевагу над іншими союзними республіками, затаюючи до складу РСФСР цілу купу автономних республік та областей. До ради національностей посилає, як відомо, кожна союзна республіка 25 представників, кожна автономна 11, автономна область — 5, і кожний національний округ 1 представника. Тим часом РСФСР має 17 автономних республік, 6 автономних областей, 19 областей і 5 країв. У ССРСР має 1 автономну республіку, 7 областей. Азербейджан — 1 автономну республіку і 1 область. Грузія — 3 автономні області. Узбекистан — 1 АССР, Таджикистан — 1 автономну область. Казахстан — 8 автономних областей. Решта республік окремих територій не має. Навіть формальна участь поневолених націй в законодавчих установах ССРСР є таким чином дуже незначна. Але й формальна участь цих націй в державній езекутиві, в конкретнім кермуванні державою є просто зникаюча, не лише на терені загально-союзних справ, а й на терені внутрішніх справ самих республік.

До загально-союзних «наркомів», себ-то до виключної компетенції Москви належать: оборона, зовнішні справи, зовнішній торг, шляхи, получення, зв'язок, водний транспорт, тяжкий промисел, оборонний промисел, освіта. До «компетенції» наркоматів «союзних» республік належать: харчевий промисел, легкий промисел, лісова господарка, хліборобство, збіжжєві та скотарські совхози, фінанси, внутрішній торг, внутрішні справи, справедливість, охорона здоров'я.

Але й поминаючи право загально-союзних наркомів касувати постанови наркомів союзних республік, компетенція урядів союзних республік, навіть в їх другорядних ресортах, є цілком позірна. Їх діяльність цілком підлягає планам, виробленим в Москві. При надмірній централізації фінансового та й цілого державного апарату «уряди незалежних національних республік» не користаються в дійсності самоуправою не то що якогось швейцарського кантону, а навіть і якого-будь європейського міста.

Зрештою, коли б сталінська «конституція» й не була накопиченням юридичних і просто логичних недоречностей і суперечностей, то сама вже наявність національного й соціально-політичного терору московського уряду обернула б цю конституцію в політичний фарс, якого світ ще не бачив.

З усіх «високих» засад, на яких збудовано сталінську конституцію, найтрагікомічнішим є твердження, що соціально-політичне визволення

22 січня не повинно бути ні однієї громади, ні одного громадянина, які б не дали свої лепти, нехай найскромніші, на Музей

Визвольної Боротьби України в Празі !

приносить і національне визволення. В дійсності справа мається якраз навпаки. Національне поневолення націй ССРСР Москвовщиною є основою господарського, соціального й політичного поневолення не лише цих націй, а й самої московської нації. Московська нація терпить над собою кремлівську олігархію тому, що хоче поневолювати і визискувати інші нації, тому що боїтьсья, винищуючи кремлівських можновладців, дати нагоду й поневоленням націям скинути московську владу.

Цю спільність інтересів московської олігархії та московської нації намагаються тепер розвинути московські можновладці на основі нової конституції. В ній лише відношенні вона має, справді, не лише демагогічно-пропагандивне, а й де-яке конкретне значіння. Державна Дума Микколи II і сталінська конституція переслідують ту-ж саму мету: шляхом господарського та соціально-політичного скріплення московських та змосковшених мастих клас, скріплювати поневолення підбитих націй. Сучасна большевицька «конституція» рижниться від попередньої не змістом, а тим, що вона знаходить тепер під собою досить відмінну соціально-політичну структуру. Протягом останніх трьох років відбулась поважна суспільна диференціяція. Скасування карток на засоби поживи та предмети першої потреби зруйнувало рівність злиднів робітництва і розбило його на різні масткові групи, збільшивши злидні величезної більшости робітництва і підвищивши поважно мастковий рівень вибраної групи «стахановців» та інших «знатних людей». Закінчення колективізації та збільшення механізації хліборобства поважно збільшило на селі класу визискувачів, искраво відмежовану від злидненої маси колхозників. Поруч з партійною аристократією, військовою та цивільною бюрократією виросла в місті й на селі нова класа «знатних людей», оплачуваних коштом збільшеного визиску широких працівних мас, в першу чергу, розуміється, поневолених націй. При наявності потворної централізації і протекціонізму та при відсутності політичних меж між Москвовщиною і союзними та автономними республіками нове большевицьке «дворянство» тако-ж як і старе царське, складається на землях поневолених націй переважно з московських та змосковшених під національним, чи лише політичним оглядом елементів. Таким чином, лише приналежність до нації визискувачів дає право на визиск, отже й національний гніт є джерелом всякого іншого гніту в ССРСР.

Скріпленню й розвитку класи московських визискувачів на землях поневолених націй має передусім служити сталінська конституція. Вона має служити основою мобілізації московських сил в межах ССРСР. Національне поневолення, що трималося досі майже виключно режимом окупаційного терору, має дістати ширшу і міцнішу основу. Сталінська конституція має заховати перед поневоленими націями, принаймні на якийсь час, факт їх поневолення, витворити якусь ілюзію рівности з Москвовщиною та полегшити, таким чином, їх національне й політичне московщення.

Зосередження й скріплення московського елемента та принаймні тимчасове ослаблення опору поневолених націй для московського уряду тим більше потрібне, що наступ московського імперіялізму в Європі поважно збільшив загрозу війни для ССРСР. Можність близького збройного нападу московського імперіялізму на Європу зазначено зрештою і в самій конституції в ефемістичним натяці на необхідність додержання «союзницьких зобов'язань», себ-то на можність московської провокації в ЧСР чи Франції. Декоративна «демократичність» сталінської конституції має витворити для світової «демократії» ілюзію існування «народного фронту» в ССРСР та забезпечити московському урядові підтримку большевицьких елементів в Європі при нападі Москвовщини на неї. Сталін намагається перевести перед Цусімою московського большевизму те, що Микола II намагався доконати по Цусімі.

Нова сталінська конституція є експериментом небезпечним, хоч у гурті речі безнадійним. Можність розвитку нової московської буржуазії, «знатних людей» міста й села, дуже обмежена катастрофальним станом большевицького сільського господарства і большевицьких фінансів.

Московський уряд просто не є в стані прогнати й одягнути свою буржуазію, навіть при її теперішнім невеликим числі. Більша оплата упривилейованих груп міста й села викликала вже швидкий занепад вартости совітського рубля. Конституція лише на папері не має значіння навіть і для самих московських «знатних людей». Оскільки вона матиме найменше конкретне значіння, вона зпричиниться негайно до загострення не лише національної боротьби в межах ССРСР, а й до загострення суспільної боротьби між класою краще оплачуваних та масою немилосердно визискуваного робітництва. Коротка історія стахановщини в цім відношенні дуже повчальна. Найменший справжній розвиток демократії загрожує поваленням московської олігархії та розбиттям ССРСР на його складові національні частини.

Надії московського уряду, що він спроможеться обдурити своєю «конституцією» поневолені нації та зпричинити принаймні тимчасово ослаблення національної боротьби в межах ССРСР — цілком безпідставні. Поневолені нації розуміють дуже добре таємні плани Москви. Конституція національного поневолення зпричиниться без сумніву до дальшого загострення і поглиблення боротьби поневолених націй проти Москви. Проти московських сил, зорганізованих на ґрунті сталінської конституції, повстануть нові сили поневолених націй. «Сталінська» конституція є найбільшою провокацією супроти поневолених націй і вони спроможуться дати гідну відповідь на неї.

М. Данько

УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

Український національно-культурний П'ємонт на еміграції.

Майже з самого початку великої мандрівки української еміграції на чужину, далеко від рідних осель, де ворог вже 17-ий рік все криво справляє свою перемогу. Чехословаччина стала П'ємонтом української національно-культурної праці. Ця чинність набрала якогось стихійного характеру і такого розмаху, що над її здобутками дивувалися не лише господарі — чехи, але й самі українські діячі. Українці, що сотнями років були в поневоленні, де всякий національно-культурний розвиток був придушений і жорстоко нищений в найменших проявах, як злочинна іридента, на одно спромоглися дати професорів, і то добрих професорів, для трьох українських високих шкіл: Українського Вільного Університету в Празі, Української Господарської Академії в Подебрадах і Українського Педагогічного Інституту в Празі, та лекторів для середньої школи — української гімназії й ріжних фахових курсів. До того був заложений Український Академічний Комітет, в якому координувалася праця в усіх науково-культурних установах, Український Соціологічний Інститут та багато національно-культурних і фахових організацій. Пізніше повстала Українська Наукова Асоціація. На місце ліквідованої Української Господарської Академії, як високої технічної школи, утворився Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання. Національно-культурна праця в цих інституціях находилася і тепер находиться на високому рівні.

Національно-громадська чинність.

Широкий розмах культурної праці української еміграції в Чехословаччині, що матеріально по-братерськи підтримувався чехословацьким урядом, не залишився без впливу на інші прояви національно-гро-

мадського життя. Особливо бурхливо проходило це життя в Подєбрадах, де в 1924-27 р. р. було скупчено до шостисот студентів, переважно бувших воєнків Армії УНР. На численних зборах студентських організацій відбувалися палкі дебати, що високим рівнем промов свідчили про культуру духа промовців без огляду на їхні політичні переконання, як «уєнерівців», націоналістів, гетьманців, соціалістів. Перед аудиторією активних борців минуло визвольної боротьби якось не було місця для дешевої демагогії та легковажного трактування болючих питань. Грунтовне й змістове обговорення теми все цікавило слухачів, а поверховість та вузькість поглядів висміювалася. Так було в студентських організаціях в Празі та Брні, де життя було особливо бурхливим в час спроб розкладу національного руху з сторони різних большевицьких прихвостнів. Але коли по закінченні студій відійшла й розпорошилася старша молодь, що пройшла сувору школу життя у збройній визвольній боротьбі, культурні форми громадського життя почали занепадати. Поволі замерло це життя й в Центральному Союзі Українського Студентства, перні з'їзди якого проходили досить бурхливо, але все з позитивними наслідками.

Сучасна студіююча молодь.

Українські студентські організації тепер не численні. Життя в них проходить досить одноманітно. Сучасна молодь якось не любить ширшого кругозору в питаннях національно-громадського порядку. Мало цікавиться різноманітністю суспільних проявів національного життя. Ті дебати, які доводиться чути, зраджують поверховість і вузькість поглядів у промовців. Видно, що крім того, що вимагають від них суто-фахові студії, вони не дуже-то люблять читати серйозну літературу, яка збільшувала б їх національно-духовний кругозор. А разом з тим виявляється якесь упередженість до всього того, що робилося перед ними. Гурткова колотеча між старими діячами на політичному ґрунті викликає у них неохоту до старих та заперечення всього доброго, що останні зробили.

Еміграційні умови життя стоять на перешкоді тому, щоб та середня генерація, що закінчила давніше високі школи, будь свої або чужі за кордоном, могла виявляти себе позитивно на національно-громадській ниві. Майже все позитивно-активне перебуває в стані розпорошення. Тому помітна між молодими і старими якась ідеологічна перерва та порожнеча в ширшому розумінні цього слова. Але й це явище цілком природне, бо воно помітне і у державних культурних народів, що мають свої національні школи і розвиток національної культури у яких всебічне підтримується. Його можна назвати загальною духовою кризою. Винні тут може більше батьки, ніж діти.

Головні сили — громадські організації.

Питання про аванґард — Пласт і Сокильство, їх працю — окрема тема, до якої маємо звернутися іншим разом.

Крім цього аванґарду мають вже своє минуле головні сили української еміграції в Чехословаччині. Ними є організації громадського характеру. Повставали вони поступово цілком природнім шляхом. Переживши певну депресію після поразки у визвольній боротьбі, старше громадянство почало шукати нових організаційних форм для своєї чинности, об'єднуючися в товариствах. Найперше повстав Український Громадський Комітет, спадщину по якому перебрав сучасний Український Комітет. Пізніше повстали: Український Радикально-Демократичний Клуб, що об'єднував переважно інтелігенцію, й Робітничий Всепрофесійний Союз, який об'єднував «Селоспілки» й робітничі організації з різними назвами, переважно на провінції. Незалежно від них повстало Товариство Самопомочі Українських Емігрантів у північно-східних Чехах (Градець-Кральной, Пардубіце, Йозефів, Добрушка). Потім утворилося Т-во Українська Громада, що, розвинувши велику активність, заложило

свої філії майже в усіх більших осередках української еміграції в ЧСР. Одночасово з цим повстало т-во Українське Об'єднання в ЧСР, що об'єднувало свою чинність переважно на еміграції в Празі та в Подєбрадах. Далі утворилося Т-во «Єдність». По-за ними повстало багато фахових товариств, спілок і гуртків: техніків сільсько-господарства, агрономів, лісників, гідротехників, хіміків, економістів, кооператорів, що пізніше об'єдналися в Союз Українських Інженерів на еміграції. Перед утворенням цього Союзу повстало Т-во українських інженерів у ЧСР, з осідком у Празі. Рівно-ж повстали товариства: Історично-Філологічне, Правниче, Українських Письменників та Журналістів. Прихильників Української Книжки, Спілка закінчивших високої школи в ЧСР, Український Жіночий Союз, Спілка Українських Лікарів, Спілка імені гетьмана Ів. Мазепи, Український Соціалістичний Клуб та інші організації. Рівно-ж утворилися чесько-українські товариства (Брно, Млада Болеслава) для плекання слов'янської взаємності.

В 1926 р., після вбивства Головного Отамана Симона Петлюри, повстали товариства бувших вояків Армії УНР, чинність яких була об'єднана в Союзі Організацій б. Вояків Армії УНР, що пізніше перетворився в Союз б. Українських Старшин в Чехах. В 1926-28 р. р., коли Союз мав до 300 членів, переважно в Подєбрадах і Празі, життя в ньому проходило досить бурхливо. В проявах того життя кристалізувалися погляди на справу українських визвольних змагань. Багато членів Союзу досить інтенсивно плекали руханку і були в авангарді тогочасної національно-громадської чинності в Подєбрадах. Тепер члени Союзу розпорозіли. Та проте зв'язок між активними високоосвіченими старшинами стало підтримується. Ще перед повстанням Союзу б. Вояків Армії УНР утворилася Спілка Українських Воєнних Інвалідів в ЧСР, що в своїй діяльності тако-ж зазнала ліпших часів, але й тепер життя в ній не завмирає.

21 листопаду с. р. Союз Старшин та Спілка Інвалідів, що разом з тим відзначили й свою 10-літню чинність, влаштували урочисту академію з нагоди 15-ої річниці Листопадового Походу і для вшанування 359 героїв Базару. Многочисленність гостей академії від усіх угруповань еміграційної колонії в Празі, до представників Союзу Вільних Козаків включно, свідчила про позитивну оцінку праці в плеканні культу героїв збройної боротьби за українську державність.

Були в Празі спроби до утворення інших воєнно-громадських організацій (Українське Воєнно-Наукове Т-во, Клуб Українських Старшин, Союз Українських Комбатантів і т. ін.), але чинність в них за відсутністю глибшого ґрунту для рації їх існування особливо не розвинулася і вони завмерли.

По-за цим багато було та ще й тепер де-що залишилося з організацій, так мовити, політично-ідеологічного порядку. Прояви національно-суспільного й культурного життя навіть в еміграційних умовах були надто різноманітні: це й пояснюється великою кількістю організацій. Цілком нормально, що ці організації часом ворогували між собою й досить гостро велось самопоборення, але в періоди національного піднесення вони об'єднувалися для спільної мети. Так, наприклад, в Подєбрадах до Комітету вшанування пам'яті Симона Петлюри належали всі 43 подєбрядських організації, що підтримували цей Комітет матеріально й морально.

Спроби об'єднання українських організацій.

Так інтенсивно в різноманітних формах виявлялось національно-суспільне життя української еміграції в Чехословаччині приблизно до 1928 р., коли геловний контингент всіх організацій — студіюча «молодь» у віці від 25 до 40 років почала закінчувати студії і роз'їздитися та розпорозуватися не лише в ЧСР, а й по-за межами її, шукаючи засобів у боротьбі за вчасне існування. Бурхливі прояви громадського життя почали затихати. Багато організацій самоликвідувалося. Але й тих, що

залишилися, все-ж таки є багато. В них залишилися переважно старі діячі, що вніесли взаємний антагонізм ще з України, внаслідок поразки у визвольних змаганнях. Через це ефект корисної праці зменшувався, а самопоборення, що підсилювалося різного роду «ідеологічними» мотивами, збільшилося. Тоді виникла думка про скликання Всеукраїнського Національного Конгресу. А за нею повстала спроба об'єднання українських громадських організацій в Чехословаччині в один союз. Але одна і друга думки, хоч і мали теоретично-логічну завершеність, в практичному приміненні зустріли непоборні перешкоди. Із справою Всеукраїнського Конгресу, крім підготовчої праці представників трьох політичних груп: радикал-демократів, соціал-демократів та соціалістів-революціонерів, та різних закликів місцевого Підготовчого Конгресового Комітету в Чехословаччині, далі не пішло. Надто різні погляди були на завдання й цілі Конгресу, які в уяві багатьох адетів цієї думки виходили по-за межі реалізму та еміграційних можливостей.

Та проте й вужче завдання про об'єднання існуючих в Чехословаччині громадських організацій без «політиків» та їх партійних експозитур тако-ж зустріли перешкоди, причини яких походили правдоподібно від удачі й методів праці ініціаторів об'єднання, а ще більше тих, що прийшли їм на допомогу. Перед двома роками повстало з ініціативи провінційальних організацій СМЮ (Союз Українських Провінційальних Організацій), що почало видавати свій друкований орган «Український Самостійник». Півроку приблизно в СМЮ тишилися перемогою об'єднання над роз'єднанням, бодай на провінції. Склад організацій в СМЮ був майже одноманітний, були це товариства переважно бідних заробітчан — бвухих воєнків Української Галицької Армії, що повстали в різні часи й з різними назвами. Тому об'єднання їх в союз було цілком природним і нормальним. Але й до СМЮ влізла «політика», що паралізувала його чинність, а прекрасні гасла й цілком реальні завдання СМЮ, які було оголошені в перших числах «Українського Самостійника», залишилися нездійсненими.

1 червня 1936 року на місце СМЮ повстав Центральний Союз Українських Організацій в ЧСР, в якому об'єднано біля 600 членів фізичних осіб із 15 організацій, переважно провінційальних, з них дві пражських: «Єдність» та Т-во Українських Інженерів у ЧСР. В які форми вилється чинність нового союзу і які еміграційні завдання, крім проголошення постанов, переважно декларативного характеру, виконає ІЦСЮ — це не відомо. Та це й не має великого значіння. Сучасні еміграційні можливості не сприяють розвиткові української організаційної чинності в більшому мірлі. Значно більше можна зробити в матірі й рухливій організації, ніж у великій, до якої приходять різні тертя і негодженості, а це затримує їх рух вперед.

Головні причини роз'єднання.

Найбільшим злом в еміграційній чинності, крім різного роду принципових розходжень людей з різною психологією, є взаємообвинувачення в різноманітних «фільствах» та «запроданості». Звичайно, що скрізь бувають моральні каліки й свого роду політичні промисловці, що, зробивши політичну чинність своєю професією, в залежності від кон'юнктури переходять з табору в табір та зручно спекулюють демагогічними гаслами. Але безпідставні закиди запроданості цілим організаціям є доказом громадсько-політичного примітивізму. Політичний шлях української еміграції є надто комплікованим і між еміграційними організаціям в різних країнах можуть бути певні розбіжності в залежності від лояльності до тих держав, з гостинності яких еміграція користує. Українська еміграція, що перебуває в Чехословаччині, мусить бути лояльна до Чехословацької республіки, що знаходиться в Польщі — до польського уряду, в Румунії — до румунського, в Німеччині — до німецького, у Франції — до французького, а тому так улюблені закиди, особливо в поло-

нофільстві, германофільстві і т. ин. — є просто демагогічним засобом до роз'єднання.

Нічого еміграція не може продавати й жадний розумний купець у неї нічого купувати не буде, бо вона нічого не має. Що-ж до полагодження українсько-польських, українсько-румунських, українсько-чеських взаємовідносин в краях, заселених українцями, то це справа автохтонів цих країн. Еміграція-ж, користуючися з гостинності в цих країнах, мусить виявляти відповідний політичний такт. Цього такту мають дотримуватися й українські організації з різних теренів при підтриманні взаємного зв'язку.

На цій комплікованості взаємовідношень переважно й базуються непорозуміння між українськими організаціями в їхніх політичних прямуваннях. Звичайно, що були, є й будуть спроби роз'єднувати й обезсилювати кожний здоровий український національний рух. І чим більшу активність виявляє будь яка організація, тим більше знаєє вона прикостей та перешкод до поширення своєї чинности. Еміграція не має своїх ані судів, ані поліції та жандармерії для покарання політичних промисловців та провокаторів, тому їй трудніше боротися з розкладовою роботою.

Стихія українського самостійного руху.

Всі ці обставини впливають на те, що національно-громадські організації в Чехословаччині в переважачій більшості ніби не виявляють активної чинности, а життя в них майже завмерло. Більшість членів цих організацій майже утратили зв'язок із своїми управами, а ще більше емігрантів не належать зовсім до організацій. Але все це не значить, що серед еміграції запанувала якась зневіра, що вся та українська інтелігенція, яка скінчила високі, середні й фахові школи, забезпечивши свої матеріальні потреби, цілком перетворилася в міщухів, для яких байдужою є українська національна ідея.

Правда, вони національно майже не чинні, але українська стихія в них живе, й з кожним роком, чим більше галасується про стабілізацію відносин на сході Європи, тим більше та стихія українського самостійницького руху зростає. Пого не зведуть на манівці, як то було в 1917-20 р. р. жадні інтернаціональні чи «слов'янські» спроби, бо досвід минулої визвольної боротьби був надто дорогий. Це зауважують і чужинці. Це дратує де-які чужинецькі, хоч і з соціалістичним забарвленням кола, що безкритично ставляться до нової «слов'янської» лінії «геніального» Сталіна, й вони з підозрінням ставляться до українців, як до зрадників слов'янської ідеї. Часами знову висовуються вже підтопані твердження про німецькі інтриги і т. и. Але самий факт буйного розквіту української національно-культурної чинности в Чехословаччині, де німецькі впливи на життя української еміграції були й є виключеними, доказує цілковиту безглуздість цього твердження.

Так, переживаючи недолі еміграційної буденщини, зберігаються на чужині головні сили українського національного руху. Дарма, що він не завжди помітний але сама мовчазна непогодженість із сучасним status quo є більше небезпечною для ворогів української державности, ніж одверта боротьба з ними, яку вони навчилися зручно паралізувати.

Арієрґард — історично-культурні організації

Нарешті згадаємо й про арієрґард нашої еміграції в Чехословаччині. Тут він є дуже поважний. Найбільше відомостей про його чинність подає «Український Тиждень». Досить лише на останній сторінці проглянути програм тижня: «Що й де буде», щоб переконатися в безупинній праці наших національно-культурних організацій. Історики, археологи, філологи, правники, економісти, постійно досліджують, класифікують і фіксують українські національні досягнення. Вони з певною об'єктивною

послідовністю закріплюють національні позиції. В Музеї Визвольної Боротьби України не припиняється праця і його сталі співробітники ледви справляються з біжучою найактуальнішою роботою. Потреба в Українському Домі в Празі з кожним роком стає все пекучішою. Широко ведеться акція збирання добровільних даток на це діло. Але й до активності нашого арієргарду часом пробиваються якісь зусилля бо-дай трохи зупинити її. Находяться й тут люде, що, прийшовши на готове, на словах все розуміють, все вміють і все можуть ліпше робити, а на ділі во ім'я національного добра роблять національне зло. Та проте й ці негативні явищаносять лише епізодичний характер.

З цього дуже короткого й побіжного перегляду діяльності української еміграції в Чехословаччині можна зробити висновок, що вона, будучи порівнюючи нечисленною, з честю виконала свої національно-культурні завдання на добро власної поневоленої батьківщини.

В. Проход:

ПАМ'ЯТНЕ РІЗДВО

(Спогад)

Минуло вже 33 роки, як це сталося.

Ото, як приарештували нас за революційну роботу по різних місцях Полтавщини, то й звезли до самої Полтави. Посадили за ґрати, спершу в тюрмі, а далі в «арештанських ротах». Тримали по-одиноці. Сидіти було дуже добро. Дай Боже на старості ще так відпочити, особливо від нинішньої неврастенії та всяких «непорозумненій». Їсти давали досить, двічі да день гуляти водили. Хоч і під караулом, але що то... Розвага, й більше нічого. Не дозволяли лише у вікна визирати. Та вигладали: серце не камінь і тягне, куди не велено.

Одного дня виглянув я, коли бачу на площі Наташа Лаврова та Маруся Глинська. Та сама Маруся (дочка генерала), що як побувала вперше на українській «сходці», то, вертаючись, із захопленням повторювала: «Як то славно звучить: л ю д и н а. Не то що человекъ. Человекъ — якось невиразно, просто гупо, а людина...»

І вона, замість пояснити, знову мрійливо промовила:

— Л ю д и н а . . .

Побачив я тих милих дівчат, запалився. Відвернув гвіздки її відчинив вікно. Не встиг я й слова гукнути, як дозорець шасть у камеру і живосилом стягнув мене із стільчика.

— Нідзя! Сказано — нідзя! Чичас начальнику доложу!

Прибіг помішник начальника і звелів мене перевести в камеру, що виходила у двір та ще й на другий поверх, де нікого нема і камери не опалювані. Виходячи, я крикнув, що мене переводять на дргуий поверх і що я починаю «голодівку». Бо тоді було так: коли ти політичний в'язень, то мусиш боротися й змагатися за

своє «право». Там яке вже тає «право», а боротися й протестувати мусиш. Отож і виходило, що я таки переступив правила, а покарати мене ніби не смій, або карай так, як мені краще.

Перевели мене. Я зняв знову крик. Товариші почали стукати в своїх камерах. Свовом, гвалт. Прибіг сам начальник — пан Божко, симпатичний чолові'яга. Сее та тее. Він слово, я — десятеро.

— Я вас позбавляю прогулок, виписки харчу!

— Не смієте, — кажу. — Це насильство. Я міністру подам жалобу.

— Ах так, — каже він. — Несіть «смирительну рубашку»!

Почувши це, я присмирів, бо знав з переказів, що то за штука оті «рубашки». Тебе так сповиють, що гірш, як малій дитині. Сорочку тимчасом принесли, та одягати не довелося.

Так через годину, чую ще когось ведуть сюди. Дійсно, привели мого сусіду знизу — «Володю» Фідровського. І ото ми вдвох і почали голодувати, з 19 грудня почавши. Лише воду можна було пити по неписаному регламенту політичних. День минув — нічого. Другого дня стало гірше. На третій вже зовсім тяжко. А їсти-ж носять в-обід і ввечері. І хліб, і все. Всю цю харч ми таки зразу виливали в «парашу», що стояла в камері, а хліб совісно було туди кидати, й він залишався на столі. По 2 3/4 фунти хліба давали на день.

На четвертий день приходять товариш прокурора та лікарь. А в місті вже стало відомо про голодівку. Ліберальна публіка захвилювалася. Пішли телеграми до міністра. Почали натискати на губернатора, прокурора. Прийшов ото й тов. прокурора. І лікарь. Я собі лежу долі на ковдрі, бо справді ослабів і охляв. Подивилися мені язика. Прокурор розказав, як він колись женихався до моєї двоюрідної сестри.

І стали ходити вони двічі на день, то один, то другий. А ми з Фідровським тримаємося. Ходить і начальник, вже просить покинути, обіцяє перевести назад на низ. Та вже впертість така напала, що не знаєш, чого й хотіти.

На Свят Вечір був уже шостий день голодівки. Прийшов помішник начальника на перевірку. Поздоровив із Святим Вечером, спитав, чи нічого не треба. На ранок Різдва, значить; прокинувся, як звичайно, слабим, але й сердитим. Бо зрештою вже й сам радий був би закінчити цю кару. Головне було, щоб повернули на старе місце або щоб принаймні посадовили нас камера коло камери, щоб можна було перестукуватися. Нарешті опівдня приходить і начальник. Чемненько привітався і каже, що пора кинути голодівку, бо Фідровський кинув. Я не вірю йому.

— Даю слово, — каже, — перестав, і коли й ви перестанете, то я вас обох водворю на старих місцях. Фідровський дістав велику передачу з волі, тоб-то з міста, й ділиться з вами.

Дійсно, в цей мент вносить дозорець велике блюдо, а на ньому чого тільки нема. І пироги, й ковбаса, і сало, й хліб, і померанчі — як на Паску. Глянув я на те все багатство, аж мені помутило-

ся, а не здаюся. Бреше, думаю, провокує. Отак мене підманять, а потім і Фідровського. Глянув я на начальника, та так проникливо, а він ніби всміхається.

— Знаєте, — кажу йому, — коли це правда, що це Фідровський мені передає всі оці речі, то підіть та принесіть мені від нього записку. Тоді повірю й покину голодівку.

І що-ж би ви думали? Вийшов і за хвилюнку приніс мені записку.

Тут-то я вже повеселішав і подобрішав. Взяв передачу, поздоровив начальника й дозорця.

А через якусь годину ми вже були у своїх камерах, число два й три, й любенько перестукувалися з сусідами, вітаючи з святками.

Так от я вам і скажу, любі земляки, і питаю: Чи було в кого коли отаке Різдво, а в мене таки було. Тихе, радісне й до віку пам'ятне. Та й ще скажу: цур їм, тим царям, бодай не вертались... а все-ж за большевиків так не довелось би ніколи. Тоді таки і вороги мали серце, а тепер... Та будь вони прокляті, не к Різдву мовлячи.

Іван Рудичів

8-ий З'їзд Т-ва б. ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У ФРАНЦІЇ

1 і 2 січня с. р. в Парижі відбувся 8-ий черговий з'їзд Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. З'їзд цей, як завжди всі з'їзди Т-ва б. Вояків, відбувся ділово, торкнувся річевих справ внутрішніх, виявив надзвичайну однудушність в загально-національних питаннях, показав внутрішню силу Т-ва.

Одбувся з'їзд в помешканні Т-ва. Делегатами з провінції були: сотн. Пашин, сотн. Левицький, сотн. Стоцький, пор. Шаповал та п. Тимошенко — від Шалету, пор. Аграменко, голова Корпорації Лицарів Залізного Хреста, — від Одну, хор. Турчин — від Альгранжу. Численно представлена була Паризька група Т-ва. Філії в Ліоні та в Греноблі повідомили, що мають прислати делегатів, але з незалежних од них причин не встигли вислати їх. Отже обмежилися присланням писемних звітів та побажань.

Права стіна великої кімнати, де відбувся з'їзд, вся заставлена прапорами. Великий портрет Пана Геловного Отамана Симона Петлюри оздоблено національними прапорами та живими квітами. Обік стоять: бойовий прапор 3-ої Залізної Стрілецької дивізії та значок Командири її, далі — прапор Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, прапор Союзу Укр. Емігр. Організації у Франції, прапор філії Т-ва в Шалеті, прапор філії Т-ва в Одні, прапор Корпорації Лицарів Залізного Хреста, прапор філії Т-ва в Альгранжі.

Розпочався з'їзд о 10 год. ранку промовою голови Т-ва ген. О. Удовиченка, який звернув увагу з'їзду на серйозність сучасного моменту й одмітив вагу і значіння тої внутрішньої спайки, яка об'єднує членів Т-ва протягом років і зазначив, що ніколи ще так не була вона важливою, як сьогодні.

По цій промові присутні стокчи вислухали привітання від Почесного Голови Т-ва Пана Головного Отамана А. Лівичького, яке звучить так:

«До Пана Голови Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції ген.штабу
ген.-хор. О. Удовиченка.

«Потреба монолітної єдності між нами тепер більше, ніж коли-небудь вимагається сучасним становищем у світі. Тому й головним завданням з'їзду повинно бути тієї єдності зміцнення та вповнення свідомості цього кожній з одиниць військової еміграції нашої.

«В житті своїм на чужині переходимо нині етап, що може мати далекосягале значіння для цілоти нашої справи в майбутньому, а тому й відповідальність за вартість нашу, яко сили поважної, конструктивної, лежить на кожнім із нас.

«За довгі роки перебування на чужині довелось нам багато перетерпіти духово і фізично. Знаю це, бо життям еміграції нашої сам живу та глибоко його відчуваю. Проте мусить вистачити в нас волі опертись може найтяжчим переживанням на світанку нового життя, коли Історія покличе нас знову до активної ролі.

«Вітаючи VIII з'їзд Товариства б. Вояків Армії Української Народньої Республіки у Франції, бажаю йому як найбільшій продуктивності в праці.

«Вам, Пане Генерале, сердечна подяка за вашу непохитність і невтомність.

Андрій Лівіцький
Головний Отаман».

Гучні вигуки «Слава» покрили останні слова привітання.

Далі зачитуються телеграфне привітання від Почесного Члена Т-ва — прем'єр-міністра В. Прокоповича та Почесного Члена Т-ва — військового міністра ген. штабу ген.-хор. В. Сальського. І знову «Слава» гучне, і «многая літа» нашому державному проводові.

Потім бере слово п. М. Шумицький, голова Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, і вітає 8-ий з'їзд од імени Союзу та бажає твердості й стійкості у проведенні наших завдань — продовження боротьби за незалежність України.

* * *

О 11 год. всі учасники з'їзду збираються на кладовищі Мочпарнас на могилі Пана Головного Отамана С. Петлюри, разом з прапорами, як лаврицькими, так і провінційальними.

Прапори оточили дорогу нам могилу. Голова Т-ва ген. О. Удовиченко говорить коротке слово, швидко Великого Небіжчика від 8-го з'їзду, а пор. Авраменко та хор. Турчин від імени з'їзду кладуть китицю з живих квітів з національними стрічками. Прапори схиляються, оддаючи шану. Хвилина мовчанки.

Коротка церемонія, що увійшла вже в традицію життя Т-ва, робить велике вражіння.

* * *

О 12 год. учасники з'їзду з'їжаються на площі Етуаль разом з прапорами. Вшакуювавшись перед могилою Невідомого Вояка Франції, — спереду прапори, далі голова Т-ва разом з делегацією з'їзду, що несе китицю живих квітів з національними українськими стрічками, потім учасники з'їзду, — колона вирушає. Прапори по три стають по боках могили, за ними учасники. Команда «струнко». Пор. Авраменко й хор. Турчин кладуть квіти, прапори схиляються. Плеще вітер прапори українські з ясними веселими кольорами. Навколо величезний натовп французів, що зацікавилися що-то за численна делегація з незвичними для них прапорами прийшла віддати шану їхньому Невідомому Героєві. Команда «вільно» й учасники з'їзду ідуть розписуватися в золотій книзі, а зацікавлені французи товпляться перед китицею квітів українських, намагаючися прочитати на стрічках назву організації. Гарна погода сприяла тому вражінню доброму, що позосталося у делегатів від цієї церемонії.

О 15 год. розпочалася ділова частина з'їзду. Затвердивши порядок денний праць з'їзду, вироблений Управою Т-ва, з'їзд обирає президію з'їзду в складі голови Т-ва ген.-штабу ген.-хор. О. Удовиченка та секретаря — п. М. Ковальського.

Фото Безуглий

**Покладення з'їздом вінка на могилі Головного Отамана
Симона Петлюри**

Перед розпочаттям роботи з'їзду ген. О. Удовиченко пропонує присутнім вшанувати вставанням та хвилиною мовчанки пам'ять Патрона Т-ва Пана Головного Отамана Симона Петлюри, а тако-ж тих членів Т-ва, що їх втратили ми в цьому році, а саме полк. М. Татурулю, Уповноваженого Т-ва в Шалеті, підполк. І. Ніговського, сотн. Петричука та моряка Ф. Павлюка, а тако-ж і ген.-хор. Алмазова, видатного воюка, що в середині мивудого грудня помер в Луцьку на Волині.

Зачитуються далі привітання: з Румунії — від п. генерала-полковника С. Дельвіга, від ген. штабу ген.-хор. М. Безручка та ген.-хор. О. Загородського з Польщі, від Української Спільни Воєнних Інвалідів у Польщі за підписом полк. М. Шраменка, від Т-ва б. Вояків Армії УНР у Польщі за підписом підполк. М. Середи, від Союзу б. Українських Старшин в Чехах за підписом підполк. В. Проходи, від Союзу б. Старшин Українських в Бельгії за підписом сотн. І. Цапка, від Т-ва б. Вояків Армії УНР в Бельгії за підп. мічм. В. Цинка, від редакції журналу «Тризуб», від редакції журналу «Табор», від редакції журналу «За Державність», від редакції журналу «Гуртуймося», від Українського Культурно-Просвітнього Т-ва «Українська Громада в Болварії» та від Союзу Українських Організацій в Болгарії, від сотн. П. Дмитренка та сотн. арт. В. Масютина з Берліну, від пані і п. Макогін, від п. І. Косенка, радника Місії в Парижі, від філії в Шалеті, філії в Ліоні, філії в Альгранжі, філії в Греноблі.

зв'язку в Шато-де-ля-Форе, зв'язку в Мобезі, від Громади в Шалеті, від Громади в Діжоні, та від окремих осіб: сотн. Пащенко, сотн. Ямкового, юнака Гришина та инш.

З'їзд постановляє доручити Управі подякувати всім тим, хто привітав з'їзд, зокрема привітати заслуженого старого нашого генерала полковника С. Дельвіга, високий авторитет та широке знане ім'я якого так відомі.

Далі з'їзд переходить до заслухання звітів Управи Т-ва про діяльність за 1936 рік, та Контрольної Комісії.

* * *

Перед з'їздом звіт Управи Т-ва і протокол Контрольної Комісії було розіслано всім членам Т-ва, отже на з'їзді його не було зачитано, лише подано додаткові пояснення до кожного з пунктів звіту. Звіт обіймає собою всю діяльність Т-ва за 1936 рік.

Що-до загального стану Т-ва, то рік 1936 не був так би мовити, щасливим, бо, крім труднощів загального характеру із-за невизначеної ситуації у Франції, Т-во відчуvalo наслідки внутрішньо-українських ускладнень, що врешті закінчилися в кінці 1936 року, але до того заважали нормальному ходові роботи.

Однак робота Управи не припинялася, і особливо акція допомоги, як біжуча робота, виконана була вповні. Видобуто було за минулий рік 6 дозволів на працю, причому одному членові було одмінено і вислук.

За рік прийнято й поповнено в правах 17 осіб. Вибуло-ж по власному бажанню 16 осіб і 4 померло. Що-до репрезентації, то на протязі року Товариство виступало назовні до 20 разів, рахуючи тут як чужинські, так і українські маніфестації. Стосунки з чужинськими організаціями поглибшали, особливо з бельгійцями, португальцями та італійцями. Що-до стосунків з українськими комбатантськими організаціями по-за межами Франції, то особливо тісні стосунки наві'язано з Союзом Українських Старшин та Т-вом б. Українських Вояків у Бельгії, з Союзом Українських Старшин в Чехах та з групами б. вояків, що живуть в Аргентині, в Парагваю та Бразилії.

Втратило Т-во в минулому році видатних своїх членів: полковника М. Татарулю, Уповноваженого Т-ва в Шалеті, підполк. І. Ніговського, сотника Петричуката, п. Ф. Павлюка. Втратило тим само Т-во і великого друга—п.Роже Марі д'Авіньо, генерального секретаря ФІДАК'а, який так глибоко і правдиво розумів українську проблему і багато помагав її популяризації серед міжнеродніх комбатантських кол.

Згідно з наказом Головної Команди Війська УНР функції Місцевої Ради Хреста Симона Петлюри покладено було на Управу Т-ва. За рік через Управу перейшло 97 прохань про отримання Хреста, з них 72 хрести вже передано. В більших скупченнях голова Т-ва одбував сам церемонії нагородження Хрестом (Париж, Шалет, Ліон, Гренобль).

В 1936 році Управа постановила випускати друкований орган Т-ва «Вояк». Вийшло його 5 чисел, далі із-за страйку в друкарні та недостатці фінансових засобів тимчасово випуск його було припинено, але Управа вважає конче необхідним дальший його випуск, і звертає увагу, що випуск «Вояка» з огляду на напруженість сучасного становища та на актуальність українського питання є нагальним.

За минулий рік Управі пощастувати кількикратний об'їзд філій та зв'язків. Було одвідано Оден, Кіютанж, Регон, Шалет, Ліон, Гренобль і Крезю.

Що-до хутсру, то він розвивається, не дивлячися, що рік був дуже тяжкий для господарки. Фінансовий його звіт такий: на прибутках 12.020 фр. 25 с., на видатках — 11.335 фр. 80 с. Лишок — 684 фр. 45 с. Що-ж до самих операцій хутору, то вони виглядають так: на прибутках — 4.299 фр. 85 с., на видатках — 3.615 фр. 40 с. Лишок — 684 фр. 45 с. Що-до фінансового стану Т-ва, то він такий: на прибутках — 30.658 фр. 85 с. На видатках -- 23.675 фр. 55 с. Сальде на 1 грудня 1936 р. -- 6.983

Фото Безуглий

Вручення Гет. О. Удовиченком Хорові Товариства значка під час виступу Хору на балу 2 січня

фр. 30 с. Всі операції грошові було перевірено Контрольною Комісією і складено відповідного акта.

Після того склали звіт про діяльність філій представники з Шалету, Кнютанжу, Одесу. Зачитано було писемні звіти з Гренобля, Шато-де-ля-Форе, Мобез. Поінформував про життя в Кресо й Ліоні голова Т-ва.

Далі хор. Бордогівський, голова Контрольної Комісії, зачитав акт ревізії фінансових операцій Управи Т-ва.

З'їзд, обговоривши звіт та всі справи зв'язані з ним, як тако-ж і побажання, прислані з провінції (Гренобльська філія), після дебатів прийняв резолюції по де-яких окремих точках.

Головна Еміграційна Рада. Обговоривши справу участі Т-ва в роботі Головної Еміграційної Ради, 8-ий з'їзд приймає наступну резолюцію:

«Заслухавши пояснення голови Т-ва, 8-ий з'їзд, з огляду на те, що рішення повноважестів Головної Еміграційної Ради давно скінчився, вважає кінче необхідним, щоб Головна Еміграційна Рада скликала чергову конференцію для переобрання Президії Головної Еміграційної Ради та для активізації роботи Головної Еміграційної Ради, зважаючи на її велике національне значіння і нагальні завдання».

Хутір Т-ва. З'їзд заслухав окремий доклад сотн. Половика, референта хутору, про його стан (виплата податків за землю, організація мешканців Фор-дю-Буа, проводка доріг, зголошування одвідувачів то-що) і прийняв таку резолюцію:

«8-ий з'їзд Т-ва, заслухавши звіт Управи та референта по хутору, звертає увагу на те, що господарство на хуторі має де-які недостатки, які посягають перед усім, в неможливості розвинути господарську діяльність в ширшому масштабі за браком відповідних технічних та матеріальних засобів. З'їзд констатує, що все-ж хутір в такому вигляді є гілпорою для

Товариства для утримання на разі хоч одного інваліда. При раціоналізації існуючої господарки він надалі зможе прийняти на утримання і більшу кількість людей, що потрібуватимуть притулку.

В справі видання «Вояка» з'їзд приймає таку резолюцію:

«Заслухавши доклад про «Вояк», 8-ий з'їзд вважає конечно потрібним продовження його видання, розширивши його на майбутнє.

«Привітати бажання Союзу Українських Старшин в Чехах та Союзу Українських Старшин в Бельгії приєднатися до справи видання «Вояка».

Щодо фінансування справи «Вояка», то з'їзд вносить побажання, щоб члени Т-ва могли взяти на себе зобов'язання регулярно вносити щомісячно певну суму, спеціально на видання «Вояка».

Закінчуючи справу звітів, з'їзд одноголосно постановляє:

«8-ий з'їзд, заслухавши звіт Управи Т-ва та Контрольної Комісії — приймає його до відома і вносить Управі Т-ва та Контрольній Комісії подяку за проведену роботу».

Наступають перевибори членів Управи. Згідно статуту підлягають перевиборам секретарь, скарбник та члени Управи, а також і члени Контрольної Комісії. По обговоренні кандидатур, з'їзд висловлює подяку Управі за проведену роботу та просить Управу в старому складі залишитися надалі для роботи в 1937 році. Пропозиція ця всіма приймається. Запасовими членами до Управи обираються соти. Пашин та соти. Левицький. Референтом хутору залишено соти. Подювика.

До складу Контрольної Комісії обрано: на голову — підполк. Ю. Мацака, членами — військового суддю І. Рудичева та хор. Морозовського. Запасові члени — хор. Лазаркевич та в. ур. Мішанинець.

У біжучих справах порушено було її доручено виконувати Управі Т-ва наступні справи: підняти справу про уділення дітям членів Військового Товариства допомог із сум марки Нансена, поновлення заходів щодо військового вишколу, визначення дня Свята Хреста Симона Летлюри.

Окремою справою обговорено було справу «Української Хати» в Парижі і по цьому питанню прийнято було таку резолюцію, що «Українська Хата» повинна обслуговувати всю еміграцію.

У справі зменшення членського внеску з'їзд не вважав можливим вирішити її позитивно, залишивши висоту внеску 5 фр. на місяць.

Останньою справою — була справа одмічення десятиліття з часу заснування Т-ва б. Вояків, яке припадає на травень 1937 року. Доручається Управі обміркувати цю справу і провести її в життя.

По вичерпанні всіх справ, голова Т-ва промовою закінчує з'їзд і оголошує його закритим.

* * *

Другого дня, увечері відбулася традиційна вечірка Т-ва в салі мерії 15-го арондисменту. Вечірка вдалася на славу. Програм артистичний притягнув увагу присутніх. З великим успіхом виступали: пані З. Шмалієва (сопрано), п. В. Солонар (тенор), п. С. Топольський (баритон) та квартет — п. п. Шпаківський Р., Гр. Очеретний, К. Миколайчук і Х. Литвин (в творах п. Пономаренка). Акомпанював — п. Пономаренко. Публіка рясно нагороджувала оплесками наші сили, які виконали своє завдання бездоганно.

Виступав і Хор Т-ва під орудою п. М. Ковальського. Виступ цей був ювілейним, бо рівно 5 років в тій-же залі. 2 січня 1932 року, Хор виступав уперше. З нагоди цього, після його виступу, голова Т-ва презентував Хорові значок, вдало виконаний, який має оємблсемою пташка на блакитньому полі з відповідним написом.

Вечірка мала успіх, як моральний, так і матеріяльний, і зашишла у гостей добре й приємне враження.

П. Крзач

ОДНА ЯСНА ДУМКА. ОДНА МЕТА

Народ, що знає боротися за свої ідеали, не загине. Нехай, що останній наш визвольний бій, хоч був дуже кривавий, не приніс українському народові очікуваного визволення, тільки повну руїну нашої батьківщини та ще страшніше поневолення нашого народу, то тисячі тисяч синів його, що поклали свої голови за волю України, не пролили свою кров дармо. Ця кров кличе до нових поколінь, що треба боротися далі, і нові покоління м у с я т ь знову стати до бою. Тільки треба нам ліпше все приготувати, щоб поставити на Україні тверді підвалини під свою хату, щоб здобути свою державу, де була б своя правда і сила і воля. До тої ясної думки треба нам перед усім об'єднати увесь народ, мале і велике, стариню і молодь, щоб тільки тою одною думкою всі жили, щоб усе, що хто-небудь з нас робить, зводилося до цієї одної ідеї — здобути та забезпечити для України державність.

Ми, що були свідками і учасниками останнього визвольного бою, знаємо добре всі ті інші хиби, всі наслідки того, що одні тягли до ліса, другі до біса. Тому опинившись з мусу на чужині, живучи тут не в гараздах життя емігрантів-скитальців, та маючи перед очима, чим для культурних народів були і є їх музеї, постановили ми вже перед десяти роками зібрати до купи всі пам'ятки останньої визвольної боротьби України в нашім власнім Музеї, щоб усі, і грядущі покоління, могли завсіди їх бачити і з них вчитися, скільки добра, скільки щирої відданости для неньки України виявили тоді наші люди, то знов скільки лиха, може й нехотячи, дехто накоїв, так що ми мусіли цим разом ще раз боротьбу програти. Та щоб ці пам'ятки, щоб наш Музей Визвольної Боротьби України могли вповні сповнити це своє велике завдання, все наново будити і піддержувати визвольного духа, мусять вони перед усім мати свою власну хату. Хто з нас не визнає ціни та значіння цих пам'яток для визвольної боротьби

**Пам'ятайте, що 22 січня, день свята державности. — день збір-
рок на Український Дім у Празі — Музей Визвольної Боротьби
України !**

України, хто в Музеї Визвольної Боротьби України не додає першого важного кроку до нового успішного визвольного зриву, той своїми думками ще дуже далекий від найвищого народного ідеалу державности України, той ще не доріс до того, щоб жити на волі.

Нехай же кожний українець в день 22 січня пожертвує по своїй спроможности на Український Дім у Празі і цим дасть доказ, що він готов до бою, на нього не забуває.

Ст. Смаль-Стоцький

МУЗЕЙ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ

(До жінок українських цілого світу)

Для всього українського народу, для його провідників і для нас, українських жінок зосібна, головним завданням життя в сучасну добу являється визволення з-під різних форм поневолення нашого народу й створення, або, краще сказати, відновлення самостійної Української Держави. За час поневолення нашого після світової війни й революції ми могли добре переконатися, що всі форми панування над нами, навіть і на так званих демократичних підставах, ведуть до матеріяльного визискування народу, до зденационалізування, до насильницького зтримування його духового розвитку.

Тому кожний наш крок, кожний чин мають бути зкеровані до однієї мети: визволення нашого народу до самостійного життя.

Ми не маємо, не сміємо жити лише для власного чи родинного, чи особистого життя. Так можуть жити тільки вільні, незалежні народи. А нас ніколи не сміє залишати думка, що доба, яку ми переживаємо, вимагає від нас жертв, вимагає неослабних зусиль для досягнення вищезгаданої мети.

Українській жінці тепер вже не треба нагадувати, що мета, якою живе тепер Українська Нація, має бути й її метою. Свідоме українське жіноцтво вже перейнято ідеєю боротьби за відновлення самостійности українського народу, й в усіх ділянках життя й праці провідною зорею служить для українського жіноцтва велика ідея визволення нашої Нації.

Кожна одиниця повинна дбати про Націю, для неї жити й працювати.

Багато є засобів у нас сприяти здійсненню цієї великої ідеї. Ми маємо виховувати нашу молодь і дітей в національному дусі, ми маємо вести пропаганду нашої національної справи, мусимо гартувати свої національні сили, мусимо триматися об'єднаним фронтом, мусимо удосконалювати свої знання, підтримувати національну науку, національні мистецтво й письменство.

З цього випливає, що одним з головних наших завдань мусить бути підтримка всіх тих наших національних інституцій, які працюють для нашої спільної мети.

Сюди належать усі наші наукові інституції, всі наші школи від народніх до високих, всі наші бібліотеки, громадські організації, наші благодійні установи, навіть наші звичайні національні кооперативи. Коли такі українські кооперативи, як «Маслосоюз» в Галичині вже вславилися на цілий світ своїми добрими виробами, то це має не тільки матеріальне значіння для нашого народу; це спричиняється пропаганді здібностей нашого народу серед цілого людства.

Одного з найбільших результатів на користь нашої національної справи досягнемо ми підтримкою такої нашої всенациональної інституції, як

Музей Визвольної Боротьби України.

що існує в Празі вже більше за 10 років. Цю інституцію породила наша доба. Без неї наша боротьба за визволення не захавала б, не зберегла б слідів свого великого чину. Кожний великий чин має бути зафіксований не лише в пам'яті його учасників. Його треба заховати збереженням тих матеріалів, якими він оперував, які він лишив по собі. При нашій теперішній розпорошеності по цілому світі всі наші культурні надбання, всі наші пам'ятки творчости національного духу тако-ж могли б розпорошитися, зникнути в занедбанні, в забутті.

Тому в році 1925 у Празі серед української еміграції виникла думка створити спільними українськими силами, розкиданими по цілому світі, Музей Визвольної Боротьби України, який по можливості зібрав би всі пам'ятки нашої визвольної боротьби до купи, зберіг би їх на науку будучим поколінням та став би центром для заховання пам'яток творчости українського національного духу.

За більше як 10 років свого існування Музей дійсно зібрав великі й багаті колекції річей загально-національного значіння. Збірки Музею В. Б. У. — це цілі скарби великого історичного значіння. Вони свідчать про наші державні змагання, про наші права на самостійне життя, про нашу дозрілість зайняти рівне місце серед інших культурних народів. Вони свідчать про нашу геройську боротьбу й служать пам'яті тих, хто в цій боротьбі поклав своє життя.

Цей Музей в своїх збірках не має ні одної купованої речі, бо всі свої багаті скарби він придбав пожертвами від ріжних інституцій і приватніх людей.

Музей має відділи: військовий, таборового життя, архиву Союзу Визволення України, політично-дипломатичний, еміграційний, студенський, театральньо-мистецький, музичний, соціального та січового руху, преси, видавництва.

Музей має відданих йому працівників, які безплатно проводять в ньому систематизацію поступаючого до нього матеріалу.

Але Музей не має відповідного до зібраного в ньому матеріалу мешкання. Він і досі міститься в тісній найманій квартирі й тому позбавлений можливості виставити свої матеріали й дати приміщення тим науковим українським силам, які для своїх праць потребують зібраних в Музеї історичних матеріалів.

Тому в році 1932 Музей розпочав акцію збирання пожертв на збудування власного Українського Дому при Музеї. Ні до кого чужого за допомогою Музей не звертається. Зібрані досі Музеєм по-над 200.000 кч. Музей мав лише від українського громадянства. Але, на жаль, цих грошей ще далеко не вистачає на збудування Українського Дому. Тому Музей мусить постійно звертатися до свого громадянства з проханням підтримати його акцію своїми пожертвами. Музей творився силами всіх українців із усіх частин українських земель і еміграції. Для його розвитку працювали тако-ж всеукраїнські сили. Всеукраїнським він є й своїми збірками, які являються пам'ятками всеукраїнської боротьби за визволення. Тому Музей В. Б. У. в Празі є всеукраїнською інституцією, яка об'єднує нас, по цілому світі розкиданих.

У всеукраїнському масштабі ми маємо поставитися до здійснення ідеї збудування власного Українського Дому при Музеї на чужині.

Наша жіноча справа мусить цю акцію допомоги на збудування Національного Українського Дому на чужині взяти собі за одно з своїх завдань. Серед нас, українських жінок, що так свідомо й героїчно беруть участь у боротьбі за інтереси Нації, не повинно бути таких, які б не взяли участі в здійсненні ідеї збудування Національного Дому. Не можна відмовлятися браком коштів на це, бо завжди можна ще обмежити себе у витратах і дати хоч невеличку жертву на збудування цього Дому.

Пам'ятаймо слова голови Т-ва Музею В. Б. У. академіка Степана Смалья-Стоцького, який сказав, що коли ми, українці нація, хоч і недержавна, то ми мусимо це виявити тим, що високо шануватимемо «діла незабутні дідів наших», народню традицію, що нам мусять бути святі всі пам'ятки народнього великого зриву української визвольної боротьби, що ми мусимо збудувати для них храм на вічну пам'ять і науку прийдешнім поколінням, що ми мусимо перед цілим світом показати, яку велику ціну має у нас народня культура, що ми мусимо Музей Визвольної Боротьби України у Празі примістити у власній домівці.

Ми мусимо всі без винятку пожертвувати на цю ціль хоч би й найменшу лепту, але мусимо це зробити негайно й усі, щоб скласти суму в 500.000 кч., з якою вже можна буде розпочати будову Українського Дому в Празі. Пам'ятаймо ці великі думки нашого вченого й громадянина й відгукнімося на них чином! *)

3. Мірна

З ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Закінчення з'їзду совітів. — Справа виборів. — Поправки до конституції. — Комісаріят оборонної промисловости.

Надзвичайний з'їзд совітів кінчився. Виявивши встановлену для них порцію ентузіязму й захоплення сталінською конституцією, депутати пороз'їздилися по домах. Втих шум урочистостей, зв'язаних із з'їздом. Знязився ентузіязичний тон совітської преси. Наступають сірі совітські будні, які дають можливість приглянутися ближче до ситуації і підвести підсумки того, що відбулося на з'їзді.

* * *

Конституцію, як того, очевидно, й треба було сподіватися, прийнято односторонньо серед величезного захоплення депутатів. Несподіванками натомість є ті поправки й додаткові постанови з приводу конституції, які запропонував Сталін і які, само собою, прийняв з'їзд.

В першу чергу спинимось на тій постанові, яка мусить гірко розчарувати всіх тих, що покладали надії на демократизацію совітської дер-

*) Пожертви приймаються Т-вом Музей Визвольної Боротьби України на ім'я директора Музею проф. Д. Антоновича: Prof. D. Antovich, Praha - Nusle č. 245, Československo.

жави в зв'язку з проголошенням конституції. Надзвичайний VIII з'їзд 5 грудня 1936 року постановив: доручити ЦК ССРСР на основі нової конституції розробити й ствердити статут про вибори і тако-ж встановити речинці виборів верховного совіту ССРСР.

Розшифрування цієї постанови дозволяє зробити такі висновки. Прокламуючи заведення «пролетарської демократії», диктатура в новій конституції дала обіцянку своїм громадянам завести вселюдне виборче право. Проте, очевидно, до своїх громадян вона має небагато довір'я. Через те, з одного боку, вона залишила в своїх руках можливість внести в інститут загального виборчого права потрібні їй обмеження. Ті комбінації, які можна зробити з виборчим правом, укладаючи той чи інший статут про вибори, широко відомі, і на цьому нема потреби спинятися докладніше. Отже керуючі кола, давши в конституції загальне виборче право, вже й без того обезцінене відсутністю громадських свобод і необхідністю голосувати за урядових кандидатів, залишають проте в своїх руках засіб для його дальшого погіршення й обмеження.

З другого боку, вибори на підставі нового виборчого закону не призначені, і жадних речинців для їх призначення взагалі не встановлено. Сучасна влада в ССРСР йде, очевидно, за прикладом царського уряду з його принципом: з початку заспокоєння, а потім реформи. Ця постанова набірає тим більшого значіння й більшої симптоматичности, що керуючі совітські чинники в справі переведення виборів на основі нової виборчої системи вже стали на ґрунт порушення постанов своїх верховних органів. Постанова VII з'їзду совітів про зміну конституції з 6 лютого 1935 року говорила про те, що нова конституція має бути стверджена ЦК'ом, а найближчі чергові вибори органів совітської влади мають бути переведені на основі нової виборчої системи. Ця постанова була порушена президентією ЦК'а його резолюцією з 12 червня 1936 року, коли він справу затвердження конституції, акту чисто формального значіння при совітських умовах, передав на всесоюзний з'їзд совітів, скликаючи його на основі старої виборчої системи. Постанова VIII з'їзду совітів дає підстави для нового відтягнення виборів. Совітські громадяне одержали «найдемократичнішу в світі» конституцію з «найдоскональшим» виборчим правом. Але коли вони з нього зможуть скористатися, на разі невідомо. Історія знає чимало випадків, коли громадянам доводилося чекати реалізації урочисто обіцяних і гарантованих верховною владою реформ і свобод цілими десятиліттями. Як укладуться під цим оглядом відносини в совітському союзі, — покаже будучина.

* * *

Несподіваним є заведення до конституції кількох поправок, які ніби мають на увазі «збільшити права національних республік». Адже-ж на з'їзді делегати від «національних республік» всі в один голос заявляли, що вони цілком задоволені проектом конституції в тій формі, що дав її Сталін. Проте при відсутності всякої критики проекту під цим оглядом на з'їзді, цілий ряд промовців, в тому числі і сам Сталін, вважали за потрібне доводити ті вигоди, які дає нова конституція «національним республікам». А до того ще заводять до конституції поправки, яких так само ніхто на з'їзді не домагався. Керівники ССРСР в цей спосіб самі дискредитують і знижують закінчення того ентузіазму і захоплення, які так дружнє виявляли всі делегати з'їзду з приводу конституції.

**Не забудьте 22 січня покласти і свою цеглину на будинок власний
Музею Визвольної Боротьби України в Празі!**

Основною поправкою, внесеною на з'їзді, є зміна структури «совіту національностей». Згідно з проєктом, він мав складатися шляхом посередніх виборів з депутатів, яких виділяли верховні совіти «союзних і автономних республік і областей». В прийнятому-ж тексті конституції його структуру змінено в той спосіб, що совіт національностей має складатися з депутатів, яких обирають громадяне шляхом вселюдного голосування по союзних республіках, автономних республіках та областях і національних округах. Кожна союзна республіка вибирає по 25 депутатів, автономна по 11 депутатів, автономна область по 5 депутатів і національна округа по 1 депутату.

Дві інші поправки, які торкаються прав національних республік, встановляють: одна — оголошення законів, прийнятих верховним совітом ССРС, мовами всіх союзних республік, друга — збільшення кількості заступників голови верховного совіту ССРС з чотирьох до одинадцяти, відповідно до числа союзних республік.

Минаючи ці дві останніх поправки, які мають цілком другорядний характер, спинимося на виясненні значіння заведеної прийнятою конституцією реконструкції совіту національностей. Савітські офіціози трактують цю реконструкцію, як дальший крок для забезпечення прав союзних республік. В дійсності це забезпечення прав носить дуже своєрідний характер. Нова конструкція палати національностей приводить до того, що обидві палати, які складають верховний совіт ССРС, будуть вибиратися на підставі того самого виборчого права і тим чамим способом. Різниця буде полягати лише в тому, що виборчі округи при проведенні тих і других виборів будуть уложені по иншому. При виборах до совіту союзу число депутатів і кількість округ має бути створена, виходячи з норми один депутат на 300 тисяч населення. При виборах до палати національностей кількість депутатів буде визначатися твердими нормами від кожної союзнаї і автономної республіки, автономної області і національної округи. Вибори до першої палати в зв'язку з тим, що РСФСР має переважаючу кожную з окремих союзних республік кількість населення, забезпечують в совіті союзу повну і рiшучу перевагу представництву РСФСР. Конструкція палати національностей, подана в проєкті конституції, забезпечувала так само найбільші впливи представництву РСФСР: з 238 депутатів РСФСР мусіла б мати 107 депутатів. Структура палати національностей, прийнята в тексті конституції, наче трохи погіршує становище РСФСР. Коли брати лише те представництво, яке вона буде мати від своїх автономних республік і областей, не враховуючи представництва від національних округ, то воно буде складатися з 250 чоловік, при загальному числі 658 депутатів так само без представників національних округ.

Але керуючі савітські чинники мають повну можливість врятувати, як що того буде треба, загрожене становище РСФСР. Шлях до цього — це наново заведене представництво від національних округ, яке ми не взяли до уваги в нашому підрахункуві. Створення нових національних округ знаходиться в руках виконавчої влади. Користуючися цим засобом, вона матиме повну можливість ослабити представництво основної національності в союзних республіках і збільшити представництво РСФСР, творючи нові національні райони на півночі і сході РСФСР з найвідсталіших народів, які з причини цієї своєї відсталості дадуть депутатів, вказаних згорі.

Таким чином, виникають дуже поважні сумніви, чи слід трактувати цю зміну структури палати національностей, як крок, що поліпшить позиції національних республік.

Ця поправка ні в чому не міняє загальних основ і загальної структури конституції з її унітарними тенденціями, з її змаганнями до відбудови «єдиної неділимої». Вона є деталлю, що не може порушити і не порушує централістичних принципів, що на них збудована «найдемократичніша в світі» конституція.

Характеристичне є те, що першим актом совітського уряду після закриття з'їзду і прийняття конституції була постанова про утворення всесоюзного комісаріату оборонної промисловости. Наче підкреслює цей урядовий акт, що основним завданням, яке мала на увазі конституційна антреприза, це було скріплення безздатности совітського союзу. Цьому завданню мусять бути підпорядковані всі сили й засоби, які мають в своєму розпорядженні совітські держави. Йому мають служити так само всі недержавні національності. Бо, як сказав на з'їзді голова совнаркому РСФСР, «опріч права народів на самоозначення є ще законне право всіх трудящих нашої соціалістичної батьківщини на скріплення своєї соціалістичної батьківщини, право трудящих на створення такої сили соціалістичної держави, яка б знищила всіх ворогів, звідки б і скільки б їх не прийшло» («Изв.» ч. 275 з 28. XI. 36 р.).

B. С.

З НОВИМ РОКОМ І РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

вітають усіх друзів і знайомих — Є. і В. Прокоповичі, прот. І. Бриндзан, І. Рудичів, О. та І. Горайни, І. Косенко, С. Нечай, І. Батрак, ген. Башинський, М. і В. Ступницькі, полк. В. Вержбицький, п. А. Осатюк, Українська Громада в Шалеті, п. Г. Довженко, Українська Громада в Діжоні, п. Петро Шмалій, п. Козачок, п. Михайло Левицький, Українська Громада в Оден-Тіші, п. Кузь, п. Мефодій Гентюк, Українська Громада в Греноблі - - із Франції:

Ген. П. Шандрук, М. та І. Липовецькі, ген. В. Змієнко, полк. М. Садовський, п. О. Золотницький, інж. Є. Гловінський, інж. Є. Пляц, п. Д. Лимаренко, інж. В. Сазно, ген. В. Куц, А. і М. Палієнки, Відділ у Гдині Українського Центрального Комітету, Проф. І. Феценко-Чопівський, Олеся і Микола Рибачуки, п. Чабанівський, Управа і члени Відділу в Лодзі Українського Центрального Комітету, інж. С. Момот, полк. І. Писанюк, п. Я. Винник, п. П. Фалютинський, п. В. Сухоставський, п. І. Покотило — із Польщі;

М. і проф. І. Кабачкови, П. і проф. А. Яковлеви, інж. Зубенко — із Чехословаччини;

Ж. та інж. Ю. Яковлеви, Родина п. Косця — із Бельгії;

Інж. Бокітько — із Англії;

Я. Палійчук — із Бейруту —

які замість різдвяних і новорічних візитів склали пожертву на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

**З НОВИМ РОКОМ
І РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ**

вітає всі організації Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції

ГЕНЕРАЛЬНА РАДА

З НОВИМ РОКОМ

вітає і пересилає найкращі побажання всім воякам Української Армії

ТОВАРИСТВО б. Вояків Армії УНР у ФРАНЦІЇ

З НОВИМ РОКОМ

вітає Пана Головного Отамана, Уряд УНР та всі українські організації та пересилає найліпші побажання

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В ЛІОНІ (Франція)

Ч Л Е Н И

Союзу б. Українських Старшин в Чехах пересилають сердечне воцяцьке поздоровлення

з Новим Роком і

Святом Народженню Христа

всім начальникам і підлеглим та побратимам по зброї і щиро бажають доброго здоров'я й сил для праці на добро Батьківщини для перемоги Української Національної Правди.

ХРОНІКА

З життя укр. еміграції

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

— Академик Степан Смаль-Стоцький — почесним членом Бібліотеки. Рада Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі в надзвичайному засіданні 26 грудня 1936 року, шануючи великі заслуги на полі української культури академіка професора доктора Степана Смалья-Стоцького, ім'я якого однаково відоме й дороге всім частинам нашої землі, одногласно ухвалила проєкти його прийняти звання почесного члена Бібліотеки.

Академик професор доктор Степан Смаль-Стоцький обраний те прийняв, і ми маємо приємність з цієї нагоди вітати іменем усіх читальників і прихильників «Тризуба» великозаслуженого вченого й діяча.

— Замість різдвних і новорічних візитів і привітань на Бібліотеку склали золотих польських: ген. П. Шандрук — 5, М. і І. Липовецькі — 3, ген. В. Змієнко — 1, полк. М. Садовський — 1, п. О. Золотницький — 1, інж. Є. Гловінський — 2, п. Д. Лимаренко — 10, інж. В. Сахно — 3, ген. В. Куц — 5, А. і М. Палієнкі — 2.

Із Франції: п. Петро Шмалій — 10 фр., п. Козачок — 15 фр., п. Михайло Левицький — 10 фр., Українська Громада в Оден-ле-Тіші — 15 фр., п. Кузь — 5 фр., п. Мефодій Гентюк — 20 фр., Українська Громада в Греноблі — 10 фр.,

Із Чехословаччини: інж. Зубенко з Праги — 20 фр.

За місяць грудень 1936 р. до Бібліотеки надійшли такі пожертви: п. Ол. Калужного з Ковлю — 4.10 фр., через п. Денка з Калішу — збірка — 26.65 фр., Інциятивної Групи Прихильників Українського Мистецтва з Каліші — дохід з вистави «Про що тирса шелестіла» — 235 фр., Союзу Українських Студентів «Основа» в Данцігу — 30 фр., п. Олекси Сивиявського — 20 фр., Редакції «Тризуба» — 300 фр., Комітету вшанування пам'яті С. Петлюри в Празі — 225 фр., з підписного листа, покладеного в читальні Бібліотеки — 30.85 фр. Разом 871 фр. 60 с.

Крім того, поступило в грудні пожертв замість різдвних та новорічних привітань — 108 фр. 25 с. А всього в грудні — 1279 фр. 85 с. За рік 1936 всіх пожертв поступило 12.633 фр. 90 с.

Пожертви книгами та іншими річами одержано від: п. С. Бачинського з Женеви — 1 грим. Першого Універсалу, Ред. «Тризуба» — 3 кн., В-ча «Українська Бібліотека» — 1 кн., п. І. Тиктора — 1 кн., п. І. Косенка — 1 кн., п. Кантора — 3 кн., проф. О. Мицюка, через чехословацьку делегацію, — 1 кн., Українського Наукового Інституту у Варшаві — 2 кн., проф. Івасюка — 1 ч. журналу, Дм. Геродота — кілька раритетних чисел бюлетеню «Україна» та рум. газети, Ред. «Богослові» із Львова — 3 кн., Ред. «Вістника» із Львова — 1 кн., від Союзу Українок Емігранток у Каліші — прекрасний шит-вінець з вишитим тризубом, покладений при монументі С. Петлюри в Каліші в дні 10-ої річниці його смерті, та 8 світлин з тих днів, п.-о. А. Кмети з Канади — 1 кн., Громади в Крезо — дві світлини громадського прапору.

Всім жертводавцям Рада Бібліотеки складає ширю й сердечну подяку.

— Поіменний список ч. 39 осіб, що зложили датки на Бібліотеку. На підп. лист ч. 775, вид. Філії в Оден-ле-Тіші Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції: А. Житній — 5 фр., Гр. Шербак — 3, Барабаш — 5, Загній — 3, Ляшко — 3, Захарченко — 3, Іванюта — 5, Хвисько — 3, Лук'яненко — 3, Суський — 5, підпис печатний — 2. А... менко — 5, Ко... — 3, Бачицький — 5, Ступницький — 5.

На підписний лист Т-ва Липарів Залізного Хреста: Меринів — 10, Друзь — 1, Дорофійв — 2, Рудик — 3, Кабдун — 2, Козаченко — 1, Микитенко — 2, Рубан — 3, Луценко — 2, Кобрин — 2.

На підп. лист ч. 722, покладений в читальні Б-ки ім. С. Петлюри в Парижі: В. К. — 5., Луцкевич — 5, Білобровець — 5, С. Бонда — 10, та Н. Н. — 4.20.

На підписні листи ч.ч. 718 та 789, видані Громаді Україн. Емігрантів у Тулузі: Видак Артем — 5 фр., Іван Дейнека — 5, Петро Цимбалюк — 10, Михайло Гребінка — 5, В. Собко — 5, Л. Козниченко — 2, Ст. Яровий — 1, Тепетко — 5, Фідак — 2, Купенко — 5, Пилип Гальбин — 5, Наталя Гальбинова — 5, Лузанів — 5, Дмитренко — 2, О. Козлів — 10, Дзюбин — 5, Н. Н. — 2.

Пожертви, зібрані Комітетом вшанування пам'яті С. Петлюри в Румунії — датки зложили такі особи: Олександр Коряко — 20 лей, Іван Чапенко — 20. На академії в Букарешті 31 травня — 1222.50 л., д-р М. Галин — 200, інж. Ераст Бурачницький — 300, С. Чернуха — 50. На підписний лист Укр. Громади в Гавані датки зложили: Іларіон Дробіт — 50, Гнат Прохівський — 30, Тиміш Зимогляд — 20, Кузьма Антошко — 30, Гнат Туржанський — 10, Волод. Сикорський — 30, Микола Онисько — 40, Дам'ян Юзик — 10, Іван Котиченко — 20, Степан Мельник — 20, Василь Федюк — 10, Теодор Гордієнко — 50, Кость Кушніренко — 30, Василь Стромецький — 10, Іван Пизнар — 10, Василь Мяловський — 20, Платон Ходаківський — 20, та Ол. Шван — 20 лей.

— Відвідини. Ліону. ген. О. Удовиченком. В першій половині минулого грудня місяця завітав до Ліону голова Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції ген. О. Удовиченко. Послухати ген. Удовиченка, на призначену годину зібралися не лише члени Товариства Вояків у Ліоні, а й члени Української Громади та члени інших місцевих українських організацій, навіть політично ворожих.

Збори розпочалися урочистим врученням ген. О. Удовиченком. Хреста Симона Петлюри зв'язковому Товариству Вояків у Ліоні — ур. Кузнецову. По закінченні цієї церемонії ген. Удовиченко подав інформації про життя і працю Товариства Вояків у Франції та зробив доповідь про сучасний політичний стан та українську еміграцію взагалі.

Після ген. Удовиченка виступало чимало промовців, навіть із опозиційних організацій, але назагал всі були солідарні із загальним змістом промови голови Товариства Вояків. На цих зборах була єдина українська військова сім'я, що забула свої політично-громадські розходження, коли опинилися знову разом із одним із тих боєвих наших генералів, які на своїх раменах, — разом із тими воюками, що зібралися тепер ген. О. Удовиченка послушати, — винесли тягар минулої збройної боротьби.

Цей приїзд голови Товариства Вояків підніс настрої наших воюків у Ліоні настільки, що одних зборів оказалось замало, і, після поїздки до Гренобля, на загальне бажання, ген. Удовиченко ще раз завітав до Ліону.

Після цих одвідин ген. Удовиченком Ліонської української колонії, всі в Ліоні підбадьорилися, забули свої незгоди та вирішили одностайно стати до активної праці.

Пр.

— З життя Української Громади в Греноблі. Громадське життя останнім часом у Греноблі розвивається досить добре. Громада,

де тільки можна, веде українську пропаганду, користає з усякого випадку, щоб зайвий раз виступити перед чужинцями або зачитати інформацію про Україну. Рада Громади робить для цього всі можливі заходи. Рада Громади, крім того, веде пропаганду і між своїми людьми, головне між так званими «малоросами», яких у Греноблі не бракує. Останнім часом троє з них вступили до Громади.

В минулому жовтні місяці відвідав Громаду член Генеральної Ради п. М. Ковальський. Громада його щиро вітала. П. Ковальський зробив доповідь про життя й завдання нашої еміграції, розкиданої по цілому світі, а також торкнувся минулого з нашої визвольної боротьби, за що аудиторія його нагородила щирими оплесками. Після цієї доповіді відбулася була спільна вечеря, яка пройшла в товариській бесіді про минуле й наше майбутнє.

Гренобльська Громада сподівається, що п. Ковальський або хто инший із членів Генеральної Ради ще не один раз завітає до неї.

— 1 листопаду Громада разом із філією Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції приймала участь у поході з иншими товариствами в Греноблі на могилу полеглих у мицутій Великій війні, і жовто-блакитний прапор Громади в цьому поході нагадував французам про поневолену Україну. Було покладено на тій могилі вінок із українськими національними стрічками та відповідним написом. Звіт про цю церемонію було вміщено у місцевих французьких газетах. Того-ж дня по обіді Громада відвідала на місцевому кладовищі могилу поручи. Кушіра, уквітчала її живими квітами та заспівала над нею «Журавлі» під орудою п. Червопецького.

— 22 листопаду Громада разом і філією Товариства б. Вояків улаштувала жалібну академію по 359-ти, що загинули під База-ром. Свято це складалося з промов, доповідей, декламацій та співу. Доповідь для присутніх

на святі французів, — яких прийшло чимало, бо в місцевих газетах про свято було оповіщено, — французькою мовою прочитав п. Токайло. На французів ця доповідь зробила велике вражіння.

— Радою Громади тако-ж ужито заходів до організації в Греноблі дитячої української школи та Пласту. Спеціального помешкання для школи в Греноблі немає, і навчання провадиться на помешканнях батьків українських дітей. На навчителя запрошено п. Дорожинського, який ласкаво погодився вчити дітей.

— Громадою та філією Військового Товариства вжито було багато заходів, щоб поставити в Греноблі на сцені українську п'єсу. Завдяки енергії п. Вонарки, як режисера, минулого 5 грудня поставлено було «Сватання на Гончарівці» — Квітки-Основ'яненка.

До п'єси було написано передмову й відповідні пояснення по-французьки було зачитано п. Токайлом перед кожним актом окремо. Передмова носила політичний характер і тому деяким росіянам не подобалася, але на французів, мад'яр, поляків та инших зробила відповідне вражіння. Гостей цього вечера, що хотіли побачити українську виставу, було дуже багато, так що для всіх не стачило місця в салі і багато з них мусіли повернутися додому.

Після такого успіху української вистави, в якій наші аматори показали не аби-які здібности до театру, запрошено було Гренобльський український артистичний гурток повторити ту саму п'єсу на провінції — в La Mure та в Riouperoux.

— 13 минулого грудня завітав до Гренобля голова Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції ген. О. Удовиченко, якого філія Товариства разом із Громадою зустріла з великою радістю. Паном генералом було роздано Хрести Симона Петлюри, після чого відбувся спільний обід. За обідом згадували боеву славу нашого війська та говорили про наше майбутнє. Після обіду всі пішли на один французький бал, на якому, на запрошення французів,

виступали наші громадяне-співачки під керуванням п. Червоноцького. Цей Український мішаний хор виступив у національних українських убраннях, виконуючи багато українських пісень та декілька наших народніх танців.

За все це французи гаряче дякували.

Сподіваємося, що наш боєвий генерал О. Удовиченко ще не раз одвідає нас у Греноблі.

Рада Громади.

— Посвячення прапора Української Громади в Крезо-Моншанен відбулося 6-го минулого грудня. Прапор виготовлено було ще на десятиліття смерті бл. пам. Головного Отамана С. Петлюри — 25 травня 1936 р.

Посвячення відправив п.-о. прот. І. Бриндзан, за що Управа Громади складає п.-отцеві глибоку подяку.

Управа Громади складає тако-ж щирю подяку тим, що своїми жертвами уможливили купівлю прапору. Ці жертви склали такі особи: 1) М. Ковальський, 2) С. Сабардак, 3) П. Троян, 4) В. Коношений, 5) М. Парасків, 6) М. Голубівський, 7) М. Турик, 8) Озембовський, 9) Д. Ірза, 10) І. Гришкович, 11) В. Дячук, 12) А. Іскрак, 13) К. Шемет, 14) А. Генсіровський, 15) І. Ленъ, 16) П. Козловський, 17) М. Струк, 18) Г. Осташевський, 19) І. Батрак, 20) Собко, 21) К. Гоголь, 22) Волошин, 23) П. Махно, 24) П. Таранівський, 25) Р. Віль, 26) М. Газевич, 27) П. Голубівський, 28) І. Озембовський.

Крім того, велика дяка п. Троянові за пошиття прапору.

Слава Україні і слава жертводавцям!

Брати наші милі,єднаймося всі під нашим українським прапором УНР!

Управа Громади

— Свято 359-ти і річниця Зимового Походу відбулися в Крезо-Моншанен 6 минулого грудня.

Передусім у громадському помешканні Української Громади в Крезо-Моншанен відправлено було панахиду по полеглих у Базарі 359-ти героях і по тих, що загинули в Зимовому Поході, а після панахиди було посвячено прапор Громади під спів «Многая літа». Правив п.-о. прот. І. Бриндзан. Співав хор під орудою керівника української дитячої школи п. Фурси.

На службі було численно присутнім українське громадянство в Крезо і Моншанен та учні дитячої школи. Крім того, присутньою була делегація од місцевої вільнокозачої станиці ім. Каледина на чолі з отаманом п. Біловим.

О год. 3-ій відбулася жалібна академія пам'яті 359-ти. Відкрито було академію співом «Ще не вмерла Україна». Чулу промову виголосив наш пастирь о. Бриндзан, якою дуже всіх зворушив. Після цієї промови пам'ять полеглих ушановано було хвилиною мовчанки із сльозами на очах.

Потім п. Батрак виголосив доповідь на тему «15-та річниця смерті 359-ти українських вояків під Базаром», а п. Р. зробив доповідь на тему «22. XI. 1918 та 22. XI. 1921 в світлі української історії» та продекламував думу — «Козак Щербак — лицарь молодецький». Як останні слова героїв Базару, всі присутні знову заспівали «Ще не вмерла Україна». Тими словами прощали Базарські лицарі світ і своїх живих товаришів та кликали тих, що зістаються, на дальшу боротьбу за волю і честь українського народу.

Далі заступник голови Громади п. Шемет зробив доповідь на тему «17-та річниця Зимового Походу і його значіння».

Перед закінченням свята п.-о. прот. І. Бриндзан звернувся до присутніх із словом, в якому з великим смутком ознайвив про тяжку втрату, яку понесла наша еміграція у Франції із смертю полк. М. Татарулі, уповноваженого в Шалеті Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції.

На пропозицію п.-отця присутні вшанували пам'ять покійно-

го вставанням і хвилиною мовчанки, пам'ять одного з тих, що вмірають, а не зраджують великої української ідеї в тяжких умовах поневір'яння на чужині.

А потім, як ті пташки шебетали, декламували учні української школи. З дорослих декламував п. Батрак — «Світе тихий, краю милий». Прекрасні декламації дітей свідчать про той рівень, на який поставив школу п. Фурса за останні три місяця свого навчелювання.

Закінчилося свято хвилиною мовчанки на пошану всіх, що загинули в боротьбі за українську державність.

По закінченні свята в тому-ж помешканні відбулися за присутності почесного гостя п.-о. прот. І. Бриндзана ялинкові збори. Атмосфера, в якій минуло свято 359-ти та підготовча праця по влаштуванню ялинки, свідчить про глибоке розуміння своїх обов'язків тією частиною українського громадянства в Крезе-Моншанен, що залишилася вірною принципів єдності та яка твердо й непохитно стоїть на своїх позиціях і виносить усі удари з-зовні.

Нашому дунпастиреві прот. І. Бриндзанові за його участь у святі щире спасибі, а всім присутнім за маніфестацію волі до єдності — слава!

У пра ва Г ро ма ди

— Українська ялинка в Парижі. В неділю, 27 минулого грудня, в салі «Ош» відбулася в Парижі ялинка, влаштована українською дитячою школою під керуванням пані О. Горайнової.

Виставлено було учнями п'єсу «Різдвяний сон». Діти тако-ж декламували, танцювали й співали. Особливо добре діти співали і танцювали. Серед дітей одзначилися, як справжні артисти, що могли б при відповідній праці над ними стати добрими балетними танцюристами, Люба Кобріна й Влодко Стасів.

Ялинка пройшла з великим успіхом та дала дітям, як учасникам, так і глядачам, чимало задоволення, яке ще збільшилося після то-

го, як Дід-Мороз роздав їм подарунки й гостинці. На ялинці було 110 дітей та до 250 дорослих, так що сальа оказалась малою. Особливо тісно було для дітей, що завжди охочі побігати і разом побавитися. Дуже задовгі були й антракти. Проте всі ці хибні пішо в порівнянні з тим, що ялинка дає доброго, й ініціаторам її належиться щира подяка.

К.

— Ялинка в Тулузі, організована спільно Українською Громадою і Вільно-Козачою Станицею, відбулася минулого 26 грудня.

Винайнято було для ялинки дві салі. Більше сотні стільців не вистачило для всіх присутніх. Багато прийшлося під час артистичної програми стояти.

Сальа мала святочний вигляд. Ялинку було гарно прибрано. На стіні український і козакий прапори та український і козачі герби.

Одкрилося свято українськими колядками. Потім співали гімни Дону, Кубані і «Ще не вмерла Україна». Далі йшли промови й танці дітей навколо ялинки, дитячі декламації й наділення дітей подарунками.

Дуже добре виконував українські й кавказькі танці наш кубанський козак п. Сопільник. Гарно танцювала тако-ж його семилітня донечка в українському національному убранні.

Артистична програма зробила велике вражіння тако-ж і на присутніх французів, між якими були і кореспонденти місцевих газет. Подобалися французам і співи хору, яким керував регент п. Родкевич, член Української Громади.

Кореспонденти французьких газет дивувалися, що так багато збирається в Тулузі українців і козаків, а про їх існування в Тулузі вони нічого не знають.

— Це ваша вина, що ви нами мало цікавитесь і мало інформуєте своїх читачів про нашу національну справу, — було їм українською відповіддю.

Другого дня у місцевих фран-

вузьких газетах про ялинку було вміщено замітки.

«La Dérêche» з якихось причин уникала слів «Україна», «український». Заголовок був: «У козаків». Далі йшла фотографія із свята й замітка про ялинку «колонії росіян». Говорилось в цій замітці дуже туманно про те, як «одні з народів Росії» влаштували в Тулузі ялинку.

В «L'Expresse du Midi» не було вже жадного лукавого мудрування. В цій газеті просто зазначалося, що свято було влаштовано українцями й козаками-незалежниками.

Ци м б а л ю к,
член Організаційного
Комітету свята ялинки

З життя Музею Визвольної Боротьби України у Празі

Справа про землю під будову «Українського Дому» в Празі. За останні 10-15 літ вільних теренів у Празі для будови домів лишилося обмаль, і ціна їх значно піднялась не тільки в центральних частинах міста, але й на периферії. Тому Управа Музею, щоб не обтяжувати збірку на будову дому, вижила заходів добути від магістрату м. Праги землю під будову «Українського Дому» даром або за невеличку суму. В бігу пересправ вияснилось, що місто Прага охоче йде назустріч культурно-просвітнім установам та урядів їм право за будови міської землі на більше-менше довгий термін (30 років з правом поновлення договору) за мінімальний (символічний) чинш. На таких умовах, наприклад, дано землю під будову Югослов'янського Колегіума Короля Олександра, російської гімназії тощо. Приблизно дати право забудови й нашому Т-ву на подібних умовах. Вибрано вже для «Українського Дому» терен в гарній частині Праги, недалеко від празького «Граду», напроти Югослов'янського Колегіума. Терен великий — 1790 кв. метрів у формі трикутника — на розі двох ву-

лиць, причому площа забудови буде 324 кв. м., решта терену буде вжита частково на тротуари, а головним чином під сад, який оточуватиме будинок зо всіх боків. Під цей час Управа спішно виготовляє план дому, фінансово господарський розрахунок та внутрішній розподіл дому для додаткового подання Миській Раді. Остаточного рішення Миської Ради треба чекати на початку 1937 р. Всі архітектурні обрахунки та проєкти Управа виконує з ласкавою допомогою арх. А. Корнійчука.

Холодна зброя. Колекція багнетів Музею ВБУ збільшилася останніми часами ще одним предметом. Д-р Гр. Деркэч 4 грудня приніс у дар Музеєві багнет Січових Стрільців у добре збережених піхвах з державом, перевитим старшинським золоченим темляком.

Бібліотечний відділ Музею Визвольної Боротьби України поповнився новою збіркою книжок, що поступили від пані Г. Келлер-Чикаденкової з Німеччини. В цій, м. инш., є кілька старших видань (як «Чорна Рада» П. Куліша з 1857 р., Київський провідник І. Максимовича з 1845 р., пумзіматична праця акад. П. Круга з 1807 р.), де-які московські видання (напр., про Арсенія Маїєвича з 1862 р., про П. Могилу з 1877 р., тако-ж проповіді Дм. Ростовського українською мовою — вид. А. Титова, праця В. Ерна про Г. Сковороду), де-які відбитки з «Київської Старини» (спогади М. К. Чалого 1844-1859, історія м. Умані), збірник про Слобідську Україну, та інші.

Регіональні гроші. В колекціях Музею різних грошевих знаків, що їх видавала Українська Народня Республіка знаходяться тако-ж і регіональні (місцевого вжитку) грошеві купюри, що їх видавали органи самоврядування; ці квитки мали в своїх районах здебільшого значіння звичайних паперових грошей. Особливо цікава в цій колекції дрібна купюра в 10 копійок «Могилів-Подільського Україн-

ського Товариства Просвіта», що зпочатку була купоном та стверджувала пожертву на Т-во, а потім ходила, як грошевий знак. Із Галичини Музей має купюри в 5 і 10 гривень податкового уряду в Золочеві (дар п. Богдана Заклинського). Останніми часами до Музею вступили: купюра в 20 карбованців Продовольчого Відділу Миської Управи в Рівному на Волині (дар п. Гал. Яковлівої-Тимошенкової) і купюра в «Пять рублей. Размѣнный билетъ города Одессъ» 1917 року (дар д-ра Гр. Деркача).

— День Музею В Б У. День свята проголошення двох великих історичних актів — 22 січня 1918 і 22 січня 1919 р. про самостійність і соборність України — є днем Музею Визвольної Боротьби України. Нехай на пам'ятку цього дня кожний український громадянин і кожне українське товариство складе національний даток — в міру своїх достатків — на Музей В Б У. Зробім це одностайно на пошану пам'яті незабутніх борців за волю та незалежність України.

— «Вісти Музею В Б У. Вийшло ч. 14 «Вістей» Музею В Б У. У зв'язку з святом 22 січня голова Товариства акад. проф. С. Смалъ-Стоцький звертається в ньому до українського громадянства за окремою статтею «Одна ясна думка, одна мета». «Вісти» ці містять також виказ нових пожертв по 15 грудня 1936 включно. Дальше число вийде з виказом пожертв у зв'язку з святом 22 Січня.

— З нових надбань Музею В Б У. В останніх днях до збірок Музею Визвольної Боротьби України в Празі поступили нові архивні матеріали з діяльності української еміграції в Берліні, в першу чергу Союзу Українців у Німеччині. Не без інтересу є далі кілька документів з діяльності російських організацій у Німеччині, що свідчать, як вони довгий час заманювали українців у число своїх членів.

— Мистецькі збірки Музею Визвольної Боротьби України збагатились знову кіль-

кома графічними працями відомого майстра В. Масютіна, між якими особливо заслуговує на увагу гарна робота печатки Української Громади в Німеччині. Варто згадати тако-ж і про придбання десяти ілюстрацій померлого українського графіка Н. Алексієва, що їх виконав він для українського перекладу роману Бернгарда Келлермана «Тунель». Новонадбані роботи Алексієва значно збільшують колекцію праць цього майстра, що вже знаходяться в посіданні Музею, а тим самим проєкт улаштування посмертної вистави праць майстра, що вже давно вирунув, наближується до здійснення.

— Пресовий відділ Музею В Б У. Між новими пресовими набутками Музею Визвольної Боротьби України особливо варто зазначити примірник грузинської незалежницької газети «Thethri Guirguï» з Парижу із статтями українців на теми, що торкаються всіх народів Сходу Європи.

В Англії

— Виклад проф. І. Бочковського в Лондоні. Користаючи з нагоди побуту в Лондоні проф. І. Бочковського (переїздом із Америки і Канади до Праги), 29 минулого листопаду влаштував Англо-Український Комітет у Лондоні Листопадові Сходини, на яких проф. Бочковський коротко переповів вагу української справи для Великої Британії та про значіння Листопадової річниці для українців цілого світу. Промови проф. Бочковського вислухали присутні, — між якими були, крім членів Англо-Українського Комітету і української колонії в Лондоні, тако-ж і члени чужинецьких посольств, — з великим зацікавленням і увагою.

— Українська акція в Великій Британії. Українське Бюро в Лондоні помістило в англійській пресі протягом місяця грудня цілий ряд дописів і одвертих листів в українських справах,

нав'язуючи головно до найновіших подій на Україні та до проголошення так званої совітської «конституції». Такі дописи помістили: Морнінг Пост, Івнінг Експрес, Нотінгем Івнінг Нюс, Едінбург Івнінг Нюс, Біркенгед Адвертайзер.

Глєсто Івнінг Таймс (Глєсто, Скотляндія) помістив 4 грудня довшу статтю про Україну дїп заголовком «Нещасна доля України».

— Проти большевизації Української нації. «Ревю оф Ревюс», місячник, що виходить в Лондоні, помістив в грудневому числі текст резолюцій, прийнятих центральним комітетом Українського Національно — Демократичного Об'єднання в справі безпеки большевизму для української нації і протест проти русифікації українських земель совітською владою. До статті додана тако-ж мапа українських етнографічних земель.

(У к б ю р о , Лондон).

В Китаю

— Новий голова Української Громади в Шанхаю. Внаслідок зміни місця служби виїхав із Шанхаю до Ракхой голова Української Громади п. Є. Мельник. Адреса п. Мельника тепер така: С. М. Customs, Pakhoi, Chine.

Головою Української Громади в Шанхаю після виїзду п. Мельника є п. Квашенко (1205, ар. 15, Bubbling Well Rd. Shanghai Chine).

Адреса Української Громади в Шанхаю попередня — 1292, ар. 3, Av. Edward VII, Shanghai. Chine.

Бібліографія

— Т. Шевченко. Том IX. Повісті: «Близнята. Мандрівка з приємністю та її безморалі». Видання Українського Наукового Інституту у

у Варшаві. 1936. Варшава-Львів Стор. 384.

Ці дві повісті (написаних Т. Шевченком ро-російськи) IX том повного видання творів поета дає в українському перекладі. «Близнята» переклав В. Прокопович, «Мандрівку» — Д. Дорошенко. «Примітки» і поясняльні статті, що дозволяють добре розуміти обставини, в яких писав Шевченко ці твори, написано до «Близнят» — П. Зайцевим.

Має IX том тако-ж один автопортрет Т. Шевченка, зроблений ним у 1848 році — з часів Аральської експедиції. Н.

— Праці Українського Наукового Інституту у Варшаві. Економічний Семинар при Українському Науковому Інституті. Ч. 2. Праця Семинару в 1935-36 р. Варшава, 1936. 31 стор. літографованої чвертки. Обгортка друкована.

Містить короткий зміст рефератів, зачитаних на засіданнях Семинару в 1935-1936 році, зміст дискусій, які мали місце після кожного реферату та опінію про кожний реферат керівника Семинару проф. В. Садовського.

Таким чином переповідено в зшитку дев'ять рефератів: 1) Інж. В. Яновський — «Металургійна промисловість в ССРСР». 2) І. Липовецький — «Сучасний стан зовнішнього товарообміну ССРСР». 3) Інж. В. Яновський — «Гам'яновугільна промисловість ССРСР». 4) Інж. М. Дервянко — «Фашизм, тайлоризм та кооперативна система в Італії». 5) Інж. В. Шевченко — «Стахановський рух». 6) Інж. Г. Марченкова, Г. Лазаревський, Інж. Д. Клекоцький, Інж. Є. Гловінський — «Новіша польська література про економічне й суспільне життя в ССРСР». 7) Інж. Є. Гловінський — «Еволюція бюджетового права в ССРСР». 8) Г. Лазаревський, Проф. І. Дубицький, Мгр Б. Ольхівський, Інж. Є. Гловінський — «Новіша німецька й французька література про економічне й суспільне життя в ССРСР». 9) Інж. В. Яновський — «Колгоспна господарка». Н.

— Ілюстрований Календар «Українського Голосу», на рік 1937-Річник XX. Видання Української Видавничої Спілки в Канаді. Вінніпег. 176 стор. великої вісімки.

Добре виданий календар з цікавим, інтересно підібраним матеріалом для читання протягом року. Багато ілюстрацій із життя українських організацій у Канаді. Це чи не найліпший календар такого роду з усіх, що видаються нашими земляками за океаном. Треба думати, що в Канаді його можна знайти в кожній українській хаті.

Н.

Знайдено нові малюнки

Т. Шевченка

Совітська газета «Вечерній Москва» з 2 січня с. р. повідомляє, що в одній мешканки Білої Церкви є альбом малюнків Т. Шевченка — два автопортрети олівцем і аквареллю та один пейзаж. Крім того, в альбомі є кілька малюнків Брюлова та інших місцев. Малюнки Шевченка має набути картинна галерія ім. Т. Шевченка.

В Комітеті Дружби Народів Кавказу, Туркестану й України

30 грудня минулого року відбулося в Парижі засідання Комітету Дружби Народів Кавказу, Туркестану й України, на якому було заслухано інформації й переобрано президію Комітету.

Нову Президію на 1937 рік обрано в такому складі: голова — А. Чхенкелі, б. міністр Грузії в Парижі, заступник голови — представник Туркестану, секретарь — од української секції радник І. Косенко.

Нова президія має виробити програму діяльності на біжучий рік і укласти порядок лекцій і відчитів, які мають бути організовані в сезоні.

Військова повинність для бездержавних чужинців у Франції

Військове міністерство Франції проголосило, що ст. 3 закону 31. III. 1928 передбачає розповсюдження військової повинности й на тих молодих чужинців, що, живучи у Франції, не можуть доказати свою національність, тобто, у французькому розумінні, приналежність до якої-небудь держави.

Тому будуть зареєстровані всі такі молоді чужинці од 20 до 33 літ. Додаткові розпорядження будуть для тих з них, які по своєму віку підходять до чергового набору. В розпорядженнях тих буде встановлено правила прийняття їх до французької армії.

Всі необхідні інформації зацікавлені особи можуть отримати у комендантів бюро, які проводять набір.

При цьому українським емігрантам необхідно пам'ятати, що наш погляд на державну принадлежність українських емігрантів точно встановлений в тому смислі, що ми являємося горожанами Української Народньої Республіки, а не так званими «апатридами» (що не мають батьківщини), для яких видано вище наведене розпорядження французького військового міністерства. Тому українські емігранти вважають, що зазначене розпорядження французької влади їх не мусить торкатися.

Лист до Редакції

Шановний Пане Редакторе !

Не відмовте вмістити в вашому хвальному часописі, що я, з приводу моєї хвороби, передаю керування Українською Школою в Парижі Батьківському Комітетові, який надалі й буде нести за неї відповідальність.

З високою пошаною до вас керуюча Школою

О. Гораїнова.

Париж. 30. XII. 1936.

**Збірка на пам'ятник Борисові
Лазаревському**

Замість різдвяних і новорічних привітань на пам'ятник Борисові Лазаревському зложив інж. Е. П. — 5 зол. польськ.

Крім того, зложив на пам'ятник 10 фр. п. І. Шаповал із Шалету.

Всього, пожертв до цього часу поступило — 802 фр. 40 с. і 5 зол. польськ. Пожертви приймаються далі.

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

- Праці Українського Наукового Інституту у Варшаві. Економічний Семинар при Інституті. Ч. 2. Праця Семинару в 1935-36 р. Варшава, 1936.
- Вісти Музею Визвольної Боротьби України. Ч. 14, грудень 1936. Прага.
- Вістник, місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Січень 1937. Львів.
- Квартальник «Вістника». Д-р М. Антонович. Маршал Вперед (Бліхер). Ч. 4. Львів. 1936.
- Життя і Знання, ілюстрований популярно-науковий журнал-місячник. Ч. 1 (112), січень 1937. Львів.
- Церква і Нарід, двотижневик, присвячений церковним і церковно-громадським справам. Ч. 1-2, 1-15 січня 1937. Крем'янець.
- Назустріч, література, мистецтво, наука, громадське життя. Ч. 73, 1 січня 1937. Львів.
- Маньджурський Вістник, ч. 44 (168), 13 грудня, і ч. 45 (169), 20 грудня 1936. Харбін.
- Календар «Українського Голосу» на рік 1937. Видання Української Видавничої Спільки в Канаді. Вінніпег.
- Пластові Вісти, орган Союзу Українських Пластунів Емігрантів. Ч. 9 (45), листопад 1936. Прага. Ювілейне число, присвячене 25-літтю Українського Пласту.
- Самоосвітник — журнал Самоосвітнього Гуртка у Прудентополіс, Бразилія. Ч. 1, грудень 1936.
- *Biuletyn Polsko-Ukraiński*, No 1 (192), 3 січня 1937. Варшава.
- Вільне Козацтво — Вольное Казачество. ч. 211, 25 грудня 1936, Париж.

О Д РЕДАКЦІ І

Редакція «Тризуба» просить всі організації та окремі особи, що були ласкаві надіслати різдвяні й новорічні привіти й побажання, прийняти її сердечну подяку.

Випускаємо це число подвійним. Наступне число має вийти в неділю, 24 січня с. р.

В ч. 42 «Тризуба» з 6 грудня минулого року в статті «Нам треба виховувати дітей по-українськи», на стор. 7, в рядках 5-6 згори речення «В Гавані ця справа стоїть ще гірше, ніж по інших осередках української еміграції в Румунії» має бути виправлено так: «В Гавані ця справа стоїть ще д і п ш е, ніж по інших осередках української еміграції в Румунії».

Таким чином, зміст речення засадничо міняється, тоб то — виховання дітей українських емігрантів у Гавані в українському національному дусі стоїть ліпше, ніж по інших наших громадах у Румунії.

ПРЕЗИДІЯ ГОЛОВНОЇ ЕМІГРАЦІЙНОЇ РАДИ

не маючи можливості відповісти на всі надіслані їй привітання з приводу Нового Року, оцим шляхом дякує всім організаціям та особам за ласкаві побажання, і з свого боку прохає їх прийняти її поздоровлення з Новим Роком і найліпші побажання.

Подається до загального відома українського громадянства, що

«УКРАЇНСЬКА ХАТА» В ПАРИЖІ

заснована свого часу з ініціативи Української Місії, являється тепер підприємством приватнім, яке не має нічого спільного ні з Українською Місією в Парижі, ні з якою-будь іншою українською установою.

З А К Л И К

Управа Воєнно-Історичного Товариства звертається до нижчеподаних осіб, що перебувають у Франції, із закликом про сплатення належності в сумі по 3 зол. 10 гр. з кожної особи, за отримані ними від Товариства книжки «Б а з а р». Гроші просимо вплатити до Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі на руки п. І. Рудичева, якого одночасно просимо ті гроші затримати у себе до нашої розпорядимості:

1) Лозинський Віктор, 2) Абізов Іван, 3) Калиновський Іван, 4) Волошин Василь, 5) Брайчевський Микола, 6) Рогозин П., 7) Федорук Касьян, 8) Гевко Микола, 9) Романів В., 10) Моцик Ілля, 11) Ярошенко Павло, 12) Окацій Сергій, 13) Білик Ярослав, 14) Олійник Дмитро і 15) Недайкаша Порфир — 15 золот. (за 5 прим.).

Крім того, закликаємо й наступних осіб заплатити за інші, одержані від Товариства книжки: 1) Бабенко О. — 10,30 зол. за книжки і 40 зол. за пропам'ятні значки С. Петлюри, 2) Мельник Степан — 7,30 зол. за книжки, 3) Таран С. — 6 зол., за 4 «Збірник», 4) Дубовий Іван, полк. — 19 зол. за листівки, 5) Шеремета Генрик — 7,25 зол. за книжки, 6) книгарня Погольського — 24 зол. за книжки.

Т Е О Д О Р С А В У Л А

має на складі всі українські книжки, ноти, мапи, співаники, календарі, журнали, картини, портрети, листівки, українські товариські відзнаки

На б а ж а н н я в и с и л а є т ь с я в е л и к и й і л ю с т р о в а н и й к а т а л о г .

Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula. Wien 1, Riemergasse No 2.

Повне видання творів Тараса ШЕВЧЕНКА

Зв'язуючи свій намір з 75-літньою річницею смерті письменника, Український Науковий Інститут приступив до першого повного видання його творів та першої серії дослідів над його життям і літературною діяльністю. Видання обіймає 16 томів такого змісту:

- Т. I Передмова од видавництва. Літературна біографія Т. Г. Шевченка. Автор біографії П. Зайцев.
- Т. II Поезії до року 1843.
- Т. III » 1843—1847 р. р.
- Т. IV » 1847—1857 »
- Т. V » 1857—1861 »
- Т. VI Назар Стодоля. Дрібніші твори.
Томи II—VI редагує П. Зайцев.
- Т. VII Повісті: Художники. — Наймищка. — Варнак.
- Т. VIII Повісті: Княгиня. — Музика. — Несчастий. — Капітанша.
- Т. IX Повісті: Близьята. — Прогулянка.
- Т. X Журнал.
- Т. XI Листи. Редагує Л. Білецький.
- Т. XII Т. Шевченко, як маляр (з численними репродукціями малюнків). Автор розвідки Д. Антонович.
- Т. XIII Т. Шевченко в його польських взаєминах. П. Зайцев.
- Т. XIV Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на мову польську. Редагує Б. Лепкий.
- Т. XV Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на інші мови. Редагує Р. Смаль-Стоцький.
- Т. XVI Бібліографія творів Т. Шевченка та праць про нього. В. Дорошенко.

Крім того, друкуються, як окремі — XXV-й — том Праць Українського Наукового Інституту, збірка монографічних розправ академіка С. Смалья-Стоцького, присвячених дослідженню творчості Шевченка (Т. Шевченко. Інтерпретації).

Творчість поета знайде всебічне освітлення в спеціально написаних для видання розвідках, а тако-ж коментаріях та примітках до тексту різних авторів.

До співпраці запрошені, крім означених угорі, такі особи: І. Балеї, † В. Віднов, О. Бочковський, І. Брик, Є. Вировий, Є. Гловінський, Д. Дорошенко, І. Дубицький, Ф. Колесса, А. Крижанівський, М. Гордуба, С. Людевич, Є. Маланюк, М. Рудницький, В. Саліцький, В. Садовський, В. Сімович, М. Славінський, С. Смаль-Стоцький, Д. Чижевський, Л. Чикаленко.

Передплата надсилається згори на ціле видання або на кожний том. Передплата на окремі, вибрані з цілого видання, томи не приймається. Замовлення без внесення передплатної суми уважатимуться за неважкі.

Український Науковий Інститут звертається до всіх земляків та приятелів українського народу з гарячим закликом своєю участю в передплаті на перше повне видання творів генія українського слова допомогти успішному виконанню завдання, що має задовольнити одну з істотніших потреб української нації.

Адреса Інституту: **Ukrainiński Instytut Naukowy. Służewska 7, m. 4. Warszawa, Pologne.**

Директор Інституту **О. Лотоцький**

Секретарь **Р. Смаль-Стоцький**

ВИСОКА ШКОЛА ПОЛІТИЧНИХ НАУК

при Українському Технічно - Господарському Інституті позаочного навчання в Подєбрадах (Чехословаччина)

оголошує впис студентів на 1-ий зимовий семестр.

Навчання триває шість семестрів. Проводиться позаочною (кореспонденційною) методою.

Завданням школи є дати пристосовану до українських умов теоретичну підготовку для громадської, політичної й журналістичної діяльності.

Програм ВШПН складається з восьми наступних груп предметів: 1) Загальна політика, 2) Держава й право, 3) Соціальна політика, 4) Економіка, 5) Соціологія, 6) Журналістика, 7) Українознавство, 8) Річні предмети загального характеру. Разом це складає по-над 650 лекцій.

Викладають професори Української Господарської Академії та інших українських високих шкіл.

Лише дійсні студенти приймаються особи з закінченою середньою освітою. Особи без матури можуть вписуватися до школи, як курсанти.

Після закінчення школи абсолюенти дістають фаховий диплом. Плата за цілий курс, рахуючи в те підручники з усіх предметів, що дістають студіюючи від школи у повну власність, — 1.900 корон чеських (приблизно 95 доларів), сплачується ратами протягом шести семестрів. Проспекти висилаються на бажання інтересантів безплатно. На ширшу відповідь прикладати міжнародній поштовий значок.

Звертатися на адресу: Ukrajinský Technicko-Hospodářský Institut, Poděbrady, Tchecoslovaquie.

Висока Школа Позаочних Студій

Український Технічно - Господарський Інститут

в Подєбрадах у Чехословаччині

приймає й далі без обмеження речінця вписи на такі студії:

1) Високошкільний Економічно - Кооперативний відділ — 8 семестрів, підвідділи: кооперативний та торговельно-промисловий.

2) Висока Школа Політичних Наук — 6 семестрів.

3) Курси Українознавства — 3 семестри.

4) Фахові й практичні короткоречінцеві курси: бухгалтерії, чужих мов (англійської, німецької та французької), пасічництва, садівництва, консервації й технічного перероблення садівництва та городини, обробки шкіри, миловарства, радіотехніки, фотографії.

Звертатися на адресу: Ukrajinský Technicko-Hospodářský Institut, Poděbrady, Tchecoslovaquie.

Управа Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції

просить всі організації й особи, що були ласкаві надіслати різдвяні й новорічні поздоровлення для Товариства, прийняти щире, сердечне подяку.

Т р и з у б

тижневий політичний, культурний, громадського життя та мистецтва, заснований у 1925 Симоном Петлюрою, виходить у 1937 році по-старому і з участю тих самих співробітників.

Запрошено також до співучасті нові видатні літературні сили.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1937 РІК

У Франції на рік — 60 фр., на півроку — 30 фр., на три місяці — 15 фр., на один місяць — 6 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬЩА	18 зол.	10 зол.	5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	500 леїв	300 леїв	150 леїв	50 леїв	20 леїв
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 мар.	3 мар.	2 мар.	0,50 мар.
СПОЛ. ШТАТИ Ш. А.	3 дол.	1,5 дол.	1 дол.	0,40 дол.	0,10 дол.
КАНАДА	3 дол.	1,5 дол.	1 дол.	0,40 дол.	0,10 дол.
БЕЛЬГІЯ	20 бельг.	10 бельг.	6 бельг.	2 бельг.	0,60 б.
БОЛГАРІЯ	200 лев	100 лев	50 лев	18 лев	5 лев
ЮГОСЛАВІЯ	100 дин.	50 дин.	25 дин.	10 дин.	2,50 дин.

У Парижі набувати в книгарні В. Новолоцького, 13 rue Bonaparte, Paris 6

В СПРАВАХ УКРАЇНСЬКОЇ МІСІИ У ФРАНЦІЇ І ВІДДІЛУ ОПІКУВАННЯ ПРИ НІЙ

п. І. Косенко приймає в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі (41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9) щодня од год. 4 до 6 веч., крім неділь і понеділків.

Б Ю Р А

Генеральної Ради Українських Емігрантських Організацій у Франції

і

Товариства бувших Вояків Армії УНР у Франції

містяться: 248, rue S-t Jacques, Paris 5.

Телефон — Odéon 15-08.

Автобуси — AA, AA-bis, H, H-bis, S, W, AR, 8, 25, 86, 93.

Метро — Cluny, Odéon, Raspail, Yavin, N.-D. de Champs, Monge.

Всю кореспонденцію для Генеральної Ради і Військового Товариства належить надсилати на цю адресу.

Редакція і адміністрація: 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редакційно-Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко.

Le Gérant: M-me Perdrizet.